GÖTEBORGS UNIVERSITET

Är flerspråkighet en levande del av verksamheten?

En kvalitativ studie om förskollärares uppfattningar av och arbete med flerspråkighet

Defina Jusufi, Adna Kudra och Joanna Rezk

Förskollärarprogrammet

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Vårtermin/2022
Handledare: Thorbjörn Johansson
Examinator: Anne Kultti

Nyckelord: Flerspråkighet, Transspråkande, Förskollärare, Uppfattningar, Kommunikation

Abstract

Denna studie tar ansats i en kvalitativ studie som metod. Det med avsikt att få en djupare förståelse och en inblick i förskollärarnas arbete med flerspråkighet. Frågeställningar som besvaras och ska undersökas är vilka möjligheter och utmaningar erbjuder flerspråkigheten i praktiken? Hur påverkar styrdokument och riktlinjer arbetet med flerspråkighet? Samt hur tolkar förskollärare begreppet flerspråkighet?

Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s. 9) betonar att barn med ett annat modersmål än svenska ska få möjligheten till att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål. Trots detta framgår det inte i läroplanen på vilket sätt eller till vilken utsträckning som de verksamma ska arbeta med det i verksamheten. Begreppet har blivit alltför tolkningsbart. Det är en aspekt som gör att den som har tolkningsföreträde styr begreppets innebörd och definition. Samhällsförändringar har bidragit till ändrade konstellationer i barn- och personalgrupp, utformningen av verksamheten samt det pedagogiska arbetet. I samband med det, krävs det nya utvecklade arbetsmetoder och strategier som ska möjliggöra likvärdig utbildning för alla barn.

Syftet med studien är att få en bredare förståelse för förskollärarnas uppfattning av flerspråkigheten. Studien utgår från den fenomenografiska teorin, där fem förskollärare från olika kommuner i Göteborg samt Hallands län har intervjuats gällande ämnet. Under intervjuerna har förskollärarna fått möjligheten att dela med sig av sina egna uppfattningar och erfarenheter. Förskollärarna talar om flerspråkighet som begrepp och det blir tydligt hur uppfattningarna medför olika synvinklar på begreppets innebörd. Analysen visar hur förskollärarna ser på flerspråkighet. Det beskrivs inte enbart vara bundet till barn med annat modersmål. Det är olika kommunikationsvägar som barnen tillämpar, verbal som icke verbalkommunikation eller estetiska uttrycksformer. Uppfattningarna framgår tydligt under rubrik flerspråkighet är ett tolkningsbart begrepp, förskollärarnas ansvar i relation till styrdokument och riktlinjer, flerspråkigheten är beroende av barngrupp, vikten av samverkan med vårdnadshavare.

Under resultat och analys synliggörs de aspekter som både möjliggör och förhindrar arbetet med flerspråkigheten i verksamheten. Det framgår även att förskollärarna är i huvudsak eniga om vissa aspekter som möjliggör eller förhindrar deras arbete i praktiken. Den gemensamma nämnaren i resultatet landar i tidsbrist, ett engagerat och motiverat arbetslag, en bra ledning samt god samverkan med vårdnadshavarna.

Förord

Vi befinner oss nu i ett skede där vi kan avsluta ännu ett viktigt kapitel. Vi vill först och främst tacka alla förskollärare som har varit delaktiga under arbetsprocessen. Tack för att vi fick ta del av era erfarenheter där vi har fått en inblick i arbetet med flerspråkighet. Er medverkan har möjliggjort denna uppsats. Vi vill också tacka varandra där vi trots våra olikheter lyckats finna våra styrkor och svagheter, och gjort om dessa till tillgångar.

Vi vill även tacka vår handledare, Thorbjörn Johansson för alla trevliga möten och diskussioner som har bidragit till vårt självförtroende och därmed gjort oss självsäkra i utformningen av vår studie. Alltid positiv och redo att hjälpa till. Tack, för att du förgyllt vår tid mellan hägg och syren.

Sist, men inte minst, vill vi tacka våra familjer och vänner som har stått vid vår sida, inte bara under denna uppsats, utan under hela vår studietid. Ert stöd, kärlek och tillgivenhet har betytt mest.

Defina Jusufi, Adna Kudra och Joanna Rezk
Vårtermin 2022, Göteborg

Innehållsförteckning

1. INLEDNING 6

2. BAKGRUND 8

3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR 11

4. TIDIGARE FORSKNING 12

4.1 FLERSPRÅKIGHET: ETT MÅNGFACETTERAT BEGREPP 12
4.2 TRANSSPRÅKANDE: EN SPRÅKLIG KODVÄXLING 12
4.3 INTERKULTURALITET: EN KOMPETENS VIKTIG FÖR YRKESPROFESSIONEN 12
4.4 KOMPLEXITETEN I DET DIDAKTISKA ARBETET 13
4.5 FLERSPRÅKIGA BARN I FÖRSKOLAN: FÖRUTSÄTTNINGAR OCH MÖJLIGHETER TILL DELTAGANDE OCH UTVECKLING 13
4.6 SAMMANFATTNING AV TIDIGARE FORSKNING 14
4.6.1 Transspråkande och definition av flerspråkighet 14
4.6.2 Komplexiteten i pedagogiska ställningstagande 14

5. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH CENTRALA BEGREPP 16

5.1 FENOMENOGRAFI 16
5.2 TRANSSPRÅKANDE 16

6. METOD OCH GENOMFÖRANDE 16

6.1 KVALITATIV METOD OCH METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN 17
6.2 INSAMLING AV EMPIRI 17
6.3 BEARBETNING OCH ANALYS 18
6.4 URVAL 18
6.5 RELIABILITET OCH VALIDITET 19
6.6 ETISKA ASPEKTER 19

7. RESULTAT OCH ANALYS 21

7.1 **FLERSPRÅKIGHET ÄR ETT TOLKNINGSBART BEGREPP** 21
7.2 **FÖRSKOLLÄRARNAS ANSVAR I RELATION TILL STYRDOKUMENT OCH RIKTLINJER** 22
7.3 **FLERSPRÅKIGHETEN ÄR BEROENDE AV BARNGRUPP** 23
7.4 **VIKTEN AV SAMVERKAN MED VÅRDNADSHAVARE** 24
7.4.1 Flerspråkighetens inkludering i undervisningen med transspråkande som stöd 26
7.4.2 Förskollärarnas inställning till flerspråkighet 29
7.5 SAMMANFATTNING AV RESULTAT 31

9. DISKUSSION 33

9.1 FÖRSKOLLÄRARNAS TOLKNING AV BEGREPPET FLERSPRÅKIGHET 33
9.2 FLERSPRÅKIGHET I RELATION TILL STYRDOKUMENT OCH RIKTLINJER 33
9.3 FÖRUTSÄTTNINGAR, MÖJLIGHETER OCH UTMANINGAR I PRAKTIKEN 34
9.3.1 Aspekter att ta hänsyn till i relation till yrkesprofessionen 35
9.4 AVSLUTANDE REFLEKTION 36
9.5 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING 37

10. REFERENSLISTA 38

12. BILAGA – INTERVJUFRÅGOR 41

13. BILAGA – INFORMATIONSBREV 42

tog bort:

1. Inledning

En ökad befolkning influerar och bidrar till samhällets utveckling. Samhällsförändringar och omställningar påverkar offentliga institutioner där förskolan har en central roll. Sandell Ring (2021, s. 23) föreskriver som centralt att förändringar inte enbart sker i samhället utan även i barn- och personalgrupper. Förskolans innehåll och arbetssätt har förändrats, utifrån olika grader och förutsättningar för att kunna anpassas samt vara en förskola som passar i dagens samhälle. Sandell Ring (2021, s. 24) betonar att förändring tar tid för att huvudmän, rektorer samt förskolepersonal tillsammans med vårdnadshavare ska bidra till ett nytt gemensamt förhållningssätt och skapa en norm som omfattar alla barn. Att tala om och skapa en medvetenhet kring dessa förändringar är viktigt på grund av att förskolans praktik ställs inför nya utmaningar där förskollärarnas kompetenser blir avgörande för verksamhetens utformning och innehåll.

Ämnet som kommer att undersökas och bearbetas är flerspråkighet för att få en övergripande insyn på hur det påverkar förskoleverksamheten. Vi vill även synliggöra pedagogernas perspektiv samt hur de förhåller sig till ämnet, både yrkesmässigt och kunskapsmässigt. I samband med olika samhällsförändringar har förskolan en central roll för framtidens medborgare. För att kunna uppfylla de mål som finns i förskolans läroplan krävs det en förståelse för begrepp som flerspråkighet. För att kunna ha en fungerande samverkan med alla delaktiga aktörer krävs det kunskap om ämnet. Det krävs en medvetenhet för att kunna skapa ett klimat som gör förskolan till en mötesplats där alla olikheter är välkomna och ses som tillgångar istället för motgångar.

Förskolans läroplan betonar att alla barn ska erbjudas förutsättningar till att utveckla det svenska språket och sitt modersmål (Skolverket, 2018, s. 14). Därmed betonas flerspråkiga barn och vikten av att de erbjuds möjligheten till att utveckla samtliga språk. Kultti (2014, s. 19) menar att flerspråkighet också kan vara ett medvetet val samt ett önskemål av vårdnadshavarna, likväl som en förutsättning för det vardagliga livet. Det är även en aspekt som bör tas hänsyn till rådande flerspråkighet och flerspråkiga barn eftersom behoven är av olika slag och erfarenheter.

Barnkonventionen (UNICEF, 2018) och läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s. 6) betonar att alla barn har lika värde samt betonar rättigheten till en likvärdig utbildning. Johansson (2011, s. 25) menar att förskolan är en mötesplats där barn och vuxna delar livsvärldar. Det är en träffpunkt där man tillsammans befinner sig i en social och kulturell värld som påverkas av varje person som individ och samhälle. För att förskolan ska bli en mötesplats som erbjuder likvärdiga utvecklingsmöjligheter för alla, är samverkan mellan alla parter viktiga. Det vill säga en god samverkan mellan förskola och vårdnadshavare, barngrupp och individer samt andra aktörer som exempelvis specialpedagog.

Förskollärarutbildningen möjliggör kunskaper om flerspråkighet. Utifrån tidigare erfarenheter samt verksamhetsförlagd utbildning har vi identifierat en ökning av barn med olika sätt att kommunicera. Det visar att det finns ett behov av kunskap som berör flerspråkighet i praktiken. Det är något som varit avgörande för vårt val av ämne till studien i syfte att utveckla de kunskaper som vi redan besitter. Läroplanen för förskolan betonar att alla barn har rätten till en likvärdig utbildning (Skolverket, 2018, s. 6). Som blivande förskollärare är det oerhört viktigt för oss att kunna skapa jämlika förutsättningar och likvärdiga möjligheter för alla. Det är även något som sätter en grund för ett fortsatt fungerande samhälle i framtiden. Flerspråkigheten som begrepp är viktig att betona eftersom det inte enbart handlar om förmågan att tala flera språk. Flerspråkighet är en erfarenhet som individen bär med sig livet

ut. Dessutom förknippas det med självkänsla, identitet, självförtroende samt tilliten till sin egen förmåga.

I denna kvalitativa studie kommer vi att undersöka vidare på huruvida förskollärare förhåller sig till arbetet med flerspråkighet i förskolan. Hur de förhåller sig till styrdokument samt dess bestämmelser i praktiken kring flerspråkighet. Vi har valt att göra en empirisk studie som metod och kommer att utgå från de frågeställningar som kommer att besvaras av förskollärare genom intervjuer.

2. Bakgrund

Samhället förändras kontinuerligt. Vi är en del av detta samhälle likväl förskolan. Förändringarna påverkar inte enbart barngrupp men även personal. Skolan och förskolan består av allt mindre homogena grupper där pedagoger och barn enbart talar det svenska språket.

En fungerande samverkan och en förståelse för varandras olikheter är viktig mellan skolan och hemmen. Genom att tillämpa olika kommunikationsvägar skapas det en gemensam förståelse för samma värdegrund. Trots skillnaderna i de sociala klasserna och ekonomiska förhållanden är bemötandet viktigt. Därtill blir det en förutsättning att kunna planera ett undervisningstillfälle utifrån en gemensam förståelse och liknande uppfattningar av omvärlden (Lahdenperä, 2010, s. 13 – 15). Flerspråkighetens inkludering i verksamheten är tolkningsbar och dess problematik som kan uppstå är beroende av språkets värde. Språk som exempelvis somaliska och turkiska har inte lika högt värde som engelska. De anses påverka barnens språkutveckling i en negativ mening (Ladberg, 2003, s. 193).

Förskolan är den plats där barnens språk börjar utvecklas. För att alla barn ska kunna utveckla sin språkliga repertoar handlar det om att ge barnen möjligheten till att använda språken i vardagen. Trots detta finns det en utmaning i möjliggörandet då förskolan inte erbjuder modersmålsundervisning som inkluderar flerspråkigheten. Det är något som förblir förskollärarens ansvar till vilken utsträckning det blir en levande del av det pedagogiska arbetet. Det påverkar möjligheten till stöd som barnen får för språkutvecklingen under vardagen (Khousravi, 2017, s. 16). I förskolans läroplan poängteras det att varje barn ska erbjudas förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet, kunskap om och intresse för olika kulturer samt förståelse av värdet av att leva i ett samhälle präglat av mångfalden (Skolverket, 2018, s. 14). Det är viktigt att stöd tillgodoses, i takt med att det är avgörande för identitetsutveckling och förstärker känslan av samhörighet. Detta i sin tur är en aspekt som kan påverka samhällets bild av barnet och familjen (Ladberg, 2003, s. 193).

Förskolans uppdrag är en stor del av samhällsprocessen med syftet att utbilda, förmedla och skapa solidaritet bland invånarna samt förbereda barnen för ett liv i en internationaliserad värld. Att växa upp i flerspråkiga miljöer varierar i en stor omfattning. Det är även beroende av vilket samhälle och bostadsområde som familjen lever och barnen växer upp i. Synen på flerspråkigheten påverkas av de olika språkens värde i samhället. En familj som talar engelska och svenska upplever inte lika stora utmaningar då det engelska språket har ett högre värde. Detta är en aspekt som kan komma att påverka familjens ekonomiska situation till en positiv bemärkelse (Lunneblad, 2019, s. 133).

Språk med ett högre värde kan bidra till välbetalda arbeten och en högre status i samhället. Däremot kan språk som somaliska, arabiska eller bosniska medföra andra reaktioner och bemötanden. Språk med en lägre status tenderar att kategoriseras som språk som försvårar barns språkliga utveckling. Barn är känsliga för andras reaktioner vad gäller deras sätt att kommunicera och uttrycka sig. Än idag förkommer det barn tidigt börjar anpassa sig efter samhällets normer och värden. Omgivningens bild av barnet påverkar inte enbart synen på familjen, det påverkar barnets självbild som förblir en del av deras identitet (Ladberg, 2003, s. 193).

Förskolans uppdrag är omfattande vad gäller barnens utveckling, lärande och kulturskapande. Det kulturarv som de förmedlar vidare visar normer, värden, traditioner, språk och kunskaper. Förskolans verksamhet är viktig för barn då det är en stor andel som passerar och därmed formas för att kunna leva och bli en del samhället. Förskolan är den mötesplats där en stor andel

barn utvecklar en samhörighetskänsla. Detta innebär ett identitetsskapande som leder till solidaritet och en utvecklad förståelse för människors olikheter. Kulturskillnader och deras lika värde medför ett perspektiv på mångfald som inkluderar språk som en fördelaktig aspekt för alla individer och samhällsutveckling över lag (Lunneblad, 2019, s. 133).

Det finns en tydlig målsättning med uppdraget. Ett av målen är att lyfta den språkliga mångfald som är levande i förskolan. Trots detta hänvisar Lunneblads (2019, s. 134) forskning att ansvarig personal inte valt att arbeta med de olikheter som finns. Forskning visar på att förskolepersonalens intentioner har utgångspunkt i att vara medveten om olika kulturer och att förhållningssättet anpassas därefter. Detta innebär anpassningar efter individens behov, kunskaper och erfarenheter. Agerandet grundar sig istället i en likhetsprincip i syfte till att inte betona skillnaderna bland barn. Utmaningar som förskolepersonal ställs inför blir till vilken utsträckning de hanterar likheter som olikheter för att barn ska få möjlighet till en likvärdig utbildning (Lunneblad, 2019, s. 135).

Dolk (2013, s. 177) betonar den förskjutning av uppfattningar som skett vad gäller demokratibegreppet. Begreppet har övergått från att vara samhällsinriktad till individinriktad demokratiuppfattning. Utveckling har bidragit till att det demokratiska begreppet delats upp i kategorier; stora demokratin och lilla demokratin. Under 1900-talet började begrepp som omfördelning och jämlikhet försvinna från skolan. I stället började demokratin inom skol- och förskole-världen diskutera vårdnadshavarens och barnets rätt till inflytande, delaktighet och valfrihet inom skola och förskola. Dolk (2013, s. 178) påpekar vikten av att inte sätta ett likhetstecken mellan valfrihet och demokrati. Demokratins primära syfte är att alla ska inkluderas, dock har demokratin ett huvudproblem. Likväl som demokratin handlar om inkludering innebär det även exkludering beroende av det som anses mest lämpligt.

I förskoleverksamheten talas det ofta om delaktighet och inflytande. Två begrepp som är närliggande varandra. Trots begreppsparets likhet är dess innebörder olika (Dolk, 2013, s. 179). Delaktighet är det begrepp som blir relevant i vår studie. Därav beskrivs delaktighet och hur det skiljer sig från begreppet inflytande. Delaktighet handlar om ett erkännande, en tillhörighet. Att man som individ ingår i ett nätverk bestående av mänskliga relationer, där ens närvaro bekräftas och inkluderas i det pedagogiska arbetet. Delaktighet stärker ens samhörighetskänsla och är mer betydelsefull än möjligheten att yttra åsikt om eller göra ett val av något redan befintligt som är inflytandet. Delaktighet bör därmed ses som regel för en jämn maktfördelning i vuxen och barn relationer. För att detta ska vara möjligt krävs en medveten och ny vuxenroll då delaktighet berör auktoritet förhållandet som reglerar relationen mellan den vuxne och barnet (Dolk, 2013, s. 180).

I verksamheterna bär hela arbetslaget ett ansvar vad gäller utvecklingen av tillitsfulla relationer mellan förskola och hemmen (Skolverket, 2018, s. 12). Det är även en aspekt som påverkar i vilken mån man möjliggör för barnen att utvecklas mångsidigt och i meningsfulla sammanhang (Ylvén & Wilder, 2021, s. 271). Dagens barn tillbringar stora delar av sin vardag i olika miljöer, vilket bidrar till den breda förståelse som de redan har. Det som utmärker sig är tiden som de tillbringar på förskolan och i hemmen. Förhållningssättet som hela personalen har är avgörande för bemötande och möte med vårdnadshavare för att kunna upprätthålla relationen. Den kulturella kompetensen blir viktig eftersom mötet med vårdnadshavare är ett informationsutbyte som innehåller information om deras barns utveckling och trivsel.

Regelbundna möten bidrar även till vårdnadshavares delaktighet i barns utveckling samtidigt som det underlättar för familjen som helhet att bli en del av verksamheten. Utmaningen som

kan komma att uppstå vad gäller att upprätthålla tillitsfulla relationer är att finna olika tillvägagångssätt som funkar. En medvetenhet om flerspråkighet skapar möjligheter som kan gynna ett vidare samarbete. Villkoren kan därmed skilja sig åt, likväl de möjligheter och utmaningar som kan komma att uppstå. Det är något som ställer krav på den sociala och kulturella kompetens samt den flexibilitet vad gäller bemötandet av de olika familjerna (Ylvén & Wilder, 2021, s. 272).

Forskning visar att undervisning och inlärning av olika språk varken hindrar eller begränsar barns utveckling av deras språkliga repertoar. Tvärtom, tyder det på en tillgång för barn att kunna se på sin omvärld utifrån olika perspektiv. Inlärning av olika språk har en fördelaktig effekt på deras identitetsutveckling (Lahdenperä, 2010, s. 23). Flerspråkigheten bör ses som en fördelaktig kompetens då vi lever i ett samhälle som är präglat av mångfald, där språket är en förutsättning för kommunikation medborgare emellan (Khousravi, 2017, s. 17).

Utifrån bakgrunden har vi valt att fokusera på hur förskollärare upplever flerspråkighet som begrepp. Vi vill även synliggöra hur styrdokument och riktlinjer påverkar arbetet med flerspråkighet. Vilka utmaningar och möjligheter som förskollärarna ser med flerspråkighet?

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur förskollärare tolkar flerspråkighet som begrepp. Studien syftar även till hur styrdokument och riktlinjer påverkar arbetet med flerspråkighet, samt vilka möjligheter och utmaningar det finns i det praktiska arbetet i förskoleverksamheten. Studiens syfte preciseras med hjälp av följande frågeställningar.

Följande frågeställningar definierar studiens syfte:

1. Hur tolkar förskollärare begreppet flerspråkighet?
2. Hur påverkar styrdokument och riktlinjer arbetet med flerspråkighet?
3. Vilka utmaningar och möjligheter erbjuder flerspråkighet i praktiken?

4. Tidigare forskning

Denna studie handlar om flerspråkighet och i detta avsnitt presenteras tidigare forskning som är relevant för vår studie. Vi har funnit den tidigare forskningen som presenteras genom olika databaser såsom Ulrichsweb, EBSCO och Göteborgs Universitets egen databas, Supersök. Vi har använt oss av både svenska och engelska sökord för att få ett bredare repertoar av forskning och relevanta artiklar.

4.1 Flerspråkighet: ett mångfacetterat begrepp

Begreppet flerspråkighet började användas under 1900-talet i sammanband med utbildning. Vilket leder till att begreppet är mångfacetterat och omfattar olika betydelser i egenskap av lärandet av flera språk (Norling & Sandberg, 2017, s. 29 – 30).

Cenoz (2013, s. 4 – 5) poängterar att flerspråkighet är ett komplext och svårt begrepp att definiera då den har flera definitioner beroende av perspektiv. Definitionen av flerspråkighet är exempelvis en person som kan kommunicera i ett annat språk utöver det svenska språket i det dagliga livet. Innebörden kring dialog och interaktion i förskolan har stått i relation till varandra på grund av att språket har en oerhörd vikt för flerspråkiga barn. På grund av att undervisningen sker på svenska leder det till att barnen endast får tillämpa det svenska språket. I och med det saknas modersmålsundervisning i förskolans verksamhet och därmed får barnen endast tillämpa det svenska språket (Wedin, 2011, s. 210 – 211).

Flera vårdnadshavare väljer själva att lära sina barn tidigt deras modersmål. Det finns två olika perspektiv inom flerspråkighet, individuell och institutionell. Individuell flerspråkighet handlar om man använder sig av flera språk i vardagen medan institutionell flerspråkighet handlar om att en institution driver sin verksamhet på fler än ett språk (Norling & Sandberg, 2017, s. 29 – 30).

4.2 Transspråkande: en språklig kodväxling

Språkets innebörd är beroende av kontext och dess innebörd byter skepnad beroende på hur det tolkas. Harju och Åkerblom (2020, s. 153) menar att strukturen som följer av lärande och utveckling är förutsättningar, möjligheter och hinder beroende av vilket sätt en individ ska bemästra olika språk. De menar att språket särskiljs i två olika delar som berör språkets funktion. Språket som en strukturell uppfattning och en uttrycksfull uppfattning eller språket som struktur och uttryck. Transspråkande syftar därmed till en pedagogisk praktik vars syfte är att lärandet tar plats i flerspråkiga miljöer. Förutom att det sker en kodväxling mellan diverse språkliga strukturer och system ingår olika slag av multimodalitet såsom tal, skrift och estetiska uttrycksformer. Begreppet transspråkande är en avgörande del av ett meningsskapande system, där individen ges möjlighet till att välja språkliga kunskaper från hela dess språkliga repertoar (Harju & Åkerblom, 2020, s. 154).

Transspråkande betraktas vara en aspekt som berör och berikar språkpraktiken. Språk uppfattningen är inte ett objekt utan en process. Flerspråkiga barn är inte nybörjare i ett språk. De lär att anpassa sig intellektuellt, mentalt och fysiskt till de språkaktiviteter som blir en del av deras omgivning. Transspråkande är en aspekt som tillför nya synsätt på flerspråkighet som även påverkat utbildningen i dess helhet (Harju & Åkerblom, 2020, s. 155).

4.3 Interkulturalitet: En kompetens viktig för yrkesprofessionen

Solhaug och Kristensen (2020, s. 123 – 124) betonar hur de anser att kultur är ett väldigt komplext fenomen och därmed de interkulturella relationerna. Dessa interkulturella relationer

påpekas vara subjektiva möten mellan människor där uppfattningar om kultur konstrueras och definieras av individer. Interkulturell kompetens kan i stor utsträckning jämföras med och överlappar med begrepp som interkulturell empati. Författarna hänvisar till Portera (2014, s. 159 – 160) som redogör för och definierar begreppet interkulturell kompetens som en uppsättning av kunskaper, färdigheter, förmågor och attityder som möjliggör interaktion, kommunikation och hantering av dessa relationer med människor av olika kulturella och språkliga bakgrunder.

4.4 Komplexiteten i det didaktiska arbetet

Bagga-Gupta och Carlsson (2006, s. 195) betonar tidigare forskning som visat en bristande kunskap inom det svenska språket, vilket i sin tur bidrar till en misstro inför nya riktlinjer som tillträder i de reviderade styrdokumentet**.** Språket är ett av de viktigaste verktygen som en individ besitter för att kunna bli en del av samhället, kunna samspela, tolka sin verklighet och möjliggöra deltagande i diverse sociala arenor. Trots de nya riktlinjerna och de reviderade kraven har flerspråkigheten som gynnande fått en annan synvinkel. Bristande kunskaper inom det svenska språket både hos enspråkiga barn likväl som flerspråkiga barn har bidragit till att satsningar gjorts i syfte att stärka det svenska språket. I samma mån hämmade det förutsättningarna som ska möjliggöra för flerspråkiga barn att utveckla sin språkliga kompetens överlag, både det svenska likväl deras modersmål. Därmed finns en komplexitet som varje förskollärare bör ha i åtanke för att veta hur de ska gå tillväga vad gäller den didaktiska planeringen och verksamhetens utformning (Bagga-Gupta & Carlsson, 2006, s. 203).

4.5 Flerspråkiga barn i förskolan: Förutsättningar och möjligheter till deltagande och utveckling

Fredriksson och Lindgren Eneflo (2019, s. 2) påpekar att olika språk ges olika mycket utrymme i förskoleverksamheten. Detta innebär att likvärdigheten och möjligheten för flerspråkiga barn att utveckla sitt modersmål begränsas. Ansvaret för modersmålsstöd ligger på förskolans huvudman och författarna betonar att det inte finns någon statlig reglering som säger att det måste finnas pedagoger som talar samma språk som barnen på förskolan. Oavsett kulturell bakgrund och språk ska alla pedagoger skapa förutsättningar och möjligheter för utvecklingen av barns språk (Fredriksson & Lindgren Eneflo, 2019, s. 2 – 3).

Torpsten (2018, s. 105) menar att samspelet mellan elev och lärare ska vara avgörande för att barn ska kunna tillämpa ett andra språk. Verksamhetens utformning är en viktig aspekt som man bör ta hänsyn till, eftersom det påverkar huruvida eleverna motiveras till att använda språk och därmed utvecklar det. Elevernas kunskap är inte beroende av enbart lärarens konkreta instruktioner som skall hjälpa de i sin utveckling. Eleverna lär även av varandra genom samspel samt att de kan agera som stöd åt varandra under deras läs och skrivutveckling. Tidigare har verksamhetens utformning poängterats som en aspekt att ta hänsyn till, därmed är transpråkande en pedagogisk praxis som framträder i olika sammanhang beroende av behovet i den rådande situationen.

För att undervisningen ska kunna uppnå de riktlinjer som finns i styrdokument behöver läraren organisera och tillämpa undervisningsstrategier. Det innefattar olika pedagogiska ställningstaganden som möjliggör för barnen att utveckla ett tänkande och lärande på alla språk. Detta i syfte att förebygga risken för att de ska halka efter i sin utveckling med de enspråkiga barnen. Tidigare forskning visar att anpassning av verksamhetens utformning möjliggör flerspråkiga barn att tillämpa språket är till deras fördel. Det gynnar deras utveckling och kunskaper inom övriga ämnen, samt läs och skriv. De har även lättare till att förstå grammatikens likheter och skillnader och deras språkliga kompetens utvecklas ytterligare.

Fyra avgörande faktorer som benämns som viktiga pelare för flerspråkiga barn, tillgång till att kunna befinna sig i ett socialt och kulturellt stödjande miljö som bidrar till samarbete och identitetsutveckling. En språkutveckling som gagnar första och andraspråket, skolämnenas innehåll och utveckling och den fjärde som inkluderar den kognitiva utvecklingen (Torpsten, 2018, s. 105).

4.6 Sammanfattning av tidigare forskning

Under detta stycke har vi valt att koncentrera den forskning vi tagit del av.

4.6.1 Transspråkande och definition av flerspråkighet

Harju och Åkerblom (2020, s. 153) lyfter transspråkande utifrån ett praktiskt och pedagogiskt perspektiv. Kodväxlingen mellan språken bidrar till en meningsfullhet som gynnar det pedagogiska sammanhanget och kontentan. Transspråkandet har därmed tillfört ett nytt synsätt på flerspråkigheten, då det inte enbart inkluderar barn med en annan kulturell bakgrund utan alla barn.

Norling och Sandberg (2017, s. 29 – 30) beskriver flerspråkigheten som ett mångfacetterat begrepp som omfattar olika betydelse. Det är ett begrepp vars egenskap är beroende av behov, sammanhang och kontext vad gäller lärandet av flera språk. Något som även Cenoz (2013, s. 5) menar med att definitionen av begreppet varierar då det har flera perspektiv. Definitionen av begreppet flerspråkighet är när en individ kan kommunicera på ett annat språk än svenska i det vardagliga livet, oberoende av bakgrund. Wedin (2011, s. 210 – 211) poängterar vikten av interaktion och dialog för flerspråkiga barn. Modersmålsundervisningen är inte en del av förskolans verksamhet, därmed begränsas barnen till att enbart tillämpa ett språk.

Torpsten (2018, s. 105) betonar att se på flerspråkighet och transspråkande som en del av en pedagogisk praxis som är beroende av meningsfullhet, behov och sammanhang. För att kunna uppnå riktlinjer som finns i styrdokument är det lärarens ansvar att hitta undervisningsstrategier som stimulerar, utvecklar ett tänkande och lärande i de språk som individen kan för att de inte riskera att halka efter i utvecklingen med de enspråkiga barnen.

Fredriksson och Lindgren Eneflo (2019, s. 2) poängterar att flerspråkigheten ges olika mycket utrymme. Som en följd av detta begränsas transspråkande individer till vidare utveckling av deras språkliga repertoar. Förutsättningarna och möjligheterna till deltagande blir därmed inte likvärdiga. Trots de riktlinjer i styrdokument som påpekar att oavsett kulturell bakgrund och språk ska alla pedagoger skapa förutsättningar och möjlighet för utveckling av barns lärande av språk.

4.6.2 Komplexiteten i pedagogiska ställningstagande

Bagga-Gupta och Carlsson (2006, s. 195) menar att elever har påvisat bristande kunskaper inom det svenska språket. Det har bidragit till en misstro inför de nya riktlinjer som införts. Det är något som omfattar alla barn oberoende av om de är flerspråkiga eller inte. Satsningarna som har gjorts för att stärka det svenska språket har bidragit till färre möjligheter till att uttrycka sig i andra språk. Den didaktiska planeringen blir avgörande för de förutsättningar som barn ges, vilket i sin tur påverkar graden av barns likvärdiga möjligheter till lärande och utveckling. Språket är det viktigaste verktyget för att kunna bli en del av ett samhälle.

5. Teoretiska utgångspunkter och centrala begrepp

I detta avsnitt presenteras fenomenografisk ansats som studiens teoretiska utgångspunkt och centrala begrepp inom ansatsen samt transspråkande som ett analysbegrepp.

5.1 Fenomenografi

Den teoretiska utgångspunkten för studien används fenomenografisk ansats. Det kommer att ligga till grund för hur studiens datainsamling kommer att analyseras. Eriksson Barajas m.fl. (2013, s. 151) förklarar att den fenomenografiska metoden syftar till att studera den faktiska världen genom olika uppfattningar. Som blivande förskollärare vill vi synliggöra förskollärarnas skilda uppfattningar. Eriksson Barajas m.fl. (2013, s. 152) betonar att det första och andra ordnings perspektiven kan särskiljas för att noga undersöka andras uppfattningar. Det andra ordnings perspektivet landar i att försöka förstå hur andra uppfattar de aspekterna som framförts i verkligheten. Därmed menar författarna att fenomenografin studerar skillnaderna mellan vad något är och vad något tolkas vara. Författarna menar att varje individs enskilda erfarenheter påverkar deras tolkning av omvärlden, det vill säga att vardera individen skapar och organiserar sin uppfattning av omvärlden.

Svensson och Åkerblom (2020, s. 97) förklarar att fenomenografins forskningsinriktning handlar om vad som undersöks, då utgångspunkten i undersökningens objekt är uppfattningar. Fenomenografin lyfter skilda uppfattningar av ett fenomen. I studien används fenomografin för att få en bredare förståelse av uppfattningarna. Genom en analys utifrån ansatsen visas en variation i uppfattningar som berör samma bestämda fenomen (Svensson & Åkerblom, s. 99). Forskningsansatsen beskrivs som explorativ, utforskande, beskrivande och i en samtidighet vara analytisk, vad gäller urskiljandet av uppfattningar av dess innehåll (Svensson & Åkerblom, 2020, s. 98). Uppfattningar studeras genom intervjudata. Därmed är metoden för att få reda på hur någon upplever sin omvärld vanligast genom intervjuer som tillämpas samt motiveras längre ner i arbetet.

5.2 Transspråkande

Transspråkande är ett centralt begrepp i studien. Straszer (2018, s. 96) förklarar flerspråkigheten som en vanlig del av den svenska förskolans vardag, då vart femte förskolebarn har en flerspråkig bakgrund. Författaren framför att trots Skollag och Skolverkets allmänna råd visar Skolinspektionens granskning på att förskolepersonalen inte uppmuntrar barnen till att använda språk samt att de inte har tillräckliga kunskaper i ämnet och upplever utmaningar vad gäller utformningen av verksamheten. Därmed krävs ett förtydligande av begreppet.

Transspråkande (eng. translanguaging) definieras som mångfaldiga och mångfacetterade språkliga aktiviteter som flerspråkiga individer ingår i för att skapa mening i sin omvärld (Straszer, 2018, s. 98). Transspråkande beskrivs även som ett pedagogiskt förhållningssätt, där barn och pedagoger ingår i en gemenskap där alla språkliga resurser är inkluderade. Detta för att uppnå lärande, utveckling och jämlikhet för att kunna stödja både individ samt kollektiv i deras identitetsskapande utveckling (Straszer, 2018, s. 99).

6. Metod och genomförande

Under detta avsnitt redogörs studiens val av metod samt tillvägagångssätt. Genomförandet av det insamlade empiriska materialet kommer även att redogöras. Därtill beskrivs bearbetningsmetoden av analysen. Likväl studiens reliabilitet och validitet samt generaliserbarhet. Slutligen framförs studiens urval och etiska aspekter.

6.1 Kvalitativ metod och metodologiska överväganden

För att kunna erhålla en fördjupad kunskap om förskollärares erfarenheter kring flerspråkighet i verksamheten har en kvalitativ ansats valts. Enligt Barmark och Djurfeldt (2015, s. 32 – 33) är det en metod som tar del av mänskliga erfarenheter. För att besvara våra frågeställningar i vår undersökning kommer vi att genomföra intervjuer med förskollärare. Vad gäller olika metodologiska överväganden är den kvalitativa ansatsen mest passande i vår undersökning. Detta på grund av att den kvalitativa ansatsen grundar sig i hur individen tolkar, skapar mening och uppfattningar som berör deras omvärld (Eriksson Barajas m.fl., 2013, s. 53).

När en slutsats bildas finns två tillvägagångssätt, genom induktion och deduktion. Skillnaderna mellan dessa är att induktion bygger på empiriskt insamlat material. Deduktion bygger på logik. Induktionen innebär att allmänna, generella, slutsatser dras utifrån det insamlade empiriska materialet (Thurén, 2019, s. 44 – 45). En induktiv ansats är ett vanligt tillvägagångssätt som fokuserar på tolkningar samt skapar en förståelse för individens subjektiva upplevelser av deras omvärld. Författarna Eriksson Barajas m.fl. (2013, s. 53) förklarar att den induktiva ansatsen används för att kunna bearbeta det insamlade materialet. Om det uppstår ett mönster eller fynd i den inledande fasen, utvecklas därmed frågeställningen. I vår undersökning utgår vi ifrån ett induktivt tänkande och utifrån det insamlade materialet som är intervjuerna, sammanställer vi och presenterar resultatet i diskussionsdelen.

Det insamlade materialet sammanställs via transkribering och uppfattningarna framgår under intervjuerna. Under resultatet kommer relevanta svar att presenteras. Respondenternas svar kommer att ordagrant återges under varje rubrik och användas synonymt med "förskollärarens uttalande", "utsaga", "svar", "förskollärarnas tolkning", etcetera. De olika intervjusvaren kommer därmed i en växlande ordning under de olika kategorierna. Som tidigare nämnts är allt under sekretess därav har förskolor och de deltagande svarande avidentifierats. Eftersom vi har avidentifierat förskollärarna har vi valt att använda oss av påhittade namn. Följande kommuner som har intervjuats är Göteborg och Kungsbacka.

6.2 Insamling av empiri

I studien används ljudinspelningar. Då intervjuerna tog plats via zoom, och en av de intervjuade valde att ha kameran på, har vi även video insamlade data. Vi har använt oss av ljudinspelningar. Intervjuer tog även plats via zoom därav en videoinspelning, då den deltagande valde att ha kameran på. Det var inte i syfte att studera kroppsspråk. Bjørndal (2018, s. 88) menar att det finns fördelar med ljud och videoinspelningar, genom att kunna lyssna flera gånger på det inspelade materialet. Man kan ta del av de stora detaljerna som ges under inspelningen som man hade gått miste om vid exempelvis anteckningar. Detta är på grund av att en kvalitativ ansats är mer flexibel där man kan få mer information och större inblick i det som forskas (Bjørndal, 2018, s. 137).

Bjørndal (2018, s. 50) menar att en god huvudregel vid ljud och videoinspelningar är att klargöra avsikten. Detta för att deltagarna ska förstå innebörden av inspelningarna som de blir en del av. Det är viktigt med ett förtydligande av syftet med intervjun. Det i syfte att förhindra känslan av obehag hos den intervjuade. Svensson och Ahrne (2019, s. 30) talar om olika maktrelationer som kan komma att uppstå. De personer som ska intervjuas befinner sig i ett känsligt läge där de kan komma att påverkas av intervjuarens närvaro och deltagande.

Nackdelen är vad som kallas för ''forskareffekten''. Man bör vara medveten om risken att deltagandes beteende kan ändras under intervjun. Som nämnts tidigare är det viktigt med att

klargöra syftet med studien. Detta för att den som intervjuas ska känna sig trygg, bekväm och för att uppnå en fungerande samverkan mellan intervjuaren och deltagaren (Lalander, 2015 s. 100). Åberg-Bengtsson och Pramling (2020, s. 192) lyfter därmed vikten av hur-frågan, det vill säga att formuleringen av de frågor som ställs under studien skall vara väl formulerade och konkreta. Genom att ställa konkreta och genomtänkta frågor bidrar det till en bättre reliabilitet och frågeställningen besvaras samt som validiteten ökar.

6.3 Bearbetning och analys

Bearbetning och analys inom ett vetenskapligt analysarbete innebär att dela upp det fenomen som undersöks i mindre delar och analysera vardera enskilt. Eriksson Barajas m.fl. (2013, s. 163) förklarar att inom en kvalitativ studie innebär analysen oftast en så kallad "kodning'' av materialet. Kodningen representerar den analysprocess som innebär att materialet analyserats på ett systematiskt sätt. Utmaningen i en kvalitativ studie är analysmetoden, då den ska beskrivas på ett sätt som ska göra det möjligt att följa granskningsprocessen. I studien utförs ett vetenskapligt analysarbete av det insamlade materialet där enskilda delar analyseras, sätts ihop och bildar en helhet. Genom att använda fenomenografin som metod, har vi strävat efter att kategorisera i vår kvalitativa studie. Efter att materialet har granskats på ett systematiskt sätt kan samtliga kategorier skapas utifrån förutbestämda frågeställningar, centrala begrepp och teorier.

Vid insamling av empiriskt material följer transkribering. Vi har lyssnat på våra ljudinspelningar och därmed skrivit ner uttalanden. Det gör vi för att kunna presentera deltagandes utsagor som framförts under intervjun och presenterats i resultat och analys. Transkriberingen skapar förutsättningar för kunna konkretisera och synliggöra diverse mönster som ska gynna bearbetningen av det insamlade materialet. Bjørndal (2018, s. 110) förklarar att transkribering är ett sätt att framföra verbala utsagor i form av ljud eller bild vid insamling av empiriskt material. Författaren betonar nackdelar med transkribering då det är tidskrävande om tidsfaktorn är avgörande. Trots det benämns även fördelen med transkriberingen vara en god utgångspunkt då den beskrivs vara en dynamisk inre dialog, där reflektioner uppstår och det som kan hamna i skuggan synliggörs (Bjørndal, 2018, s. 112).

6.4 Urval

Vi har valt att genomföra intervjuerna i olika kommunerna. Urvalet av område grundar sig i vart vår verksamhetsförlagda utbildning har tagit plats. Detta är med syfte att få skilda uppfattningar, tolkningar och synsätt. Det är för att samtidigt se om det finns påtagliga skillnader i behov som påverkar flerspråkighetens relevans och innebörd.

Ahrne och Svensson (2015, s. 21 – 23) beskriver urvalet som ett ytterligare steg i studien. Författarna menar att valet av miljöer även har en påverkan på studiens riktning. För att kunna besvara vår frågeställning som redogörs tidigare i texten har vi valt att avgränsa urvalet med fem verksamheter, varav en förskollärare intervjuats från varje enskild förskola. Anledningen till valet av de olika förskolorna är att få en bredare översyn av flerspråkighetens betydelse samt skillnader i arbetssättet.

För att underlätta för pedagogerna som ska intervjuas, har en trygg miljö valts ut. Detta kan vara till exempel personalrummet, arbetsrummet alternativt avdelningen när barngruppen och övrig personal inte är närvarande. Intervjuerna som ska genomföras kommer ske enskilt för att alla ska kunna dela med sig av sina åsikter och erfarenheter utan att svaren påverkas av omgivningen.

6.5 Reliabilitet och validitet

Eriksson Barajas m.fl. (2013, s. 103 - 104) betonar att reliabilitet beskrivs som tillförlitligheten hos en mätning. Reliabilitetens kvalité kan avgöras utifrån mätinstrumentets replikerbarhet, tillförlitlighet och precision. Replikerbarhet innebär att man får samma resultat vid två mättillfällen, med tillförlitlighet minskas slumpmässiga fel och slutligen precision som författaren benämner vara förmågan att mäta gradskillnader i en variabel.

Inom reliabiliteten finns det även olika metoder som används för att uppskatta mätinstrumentets reliabilitet och en metod som kan appliceras till vår undersökning är interbedömarreliabilitet. Med interbedömarreliabiliteten utförs observationer eller intervjuer av personer som är oberoende av varandra för att sedan kunna kategorisera och analysera den insamlade data. Reliabilitet innebär att en studie är korrekt genomförd. Det vill säga att tillräckligt många tillfrågats vid undersökningen där tillfälligheter inte kan komma att påverka slutresultatet (Thurén, 2019, s. 48).

Validitet som även benämns som trovärdighet i vissa tillfällen, innebär att det som forskas kring, är det som står framskrivet i studiens syfte utan andra infallsvinklar. Validitet syftar till att en undersöker det man vill undersöka och inget annat (Thurén, 2019, s. 58). Eriksson Barajas m.fl. (2013, s. 143) förklarar att om validiteten ska stämma bör man ställa sig frågor som berör graden av överensstämmelse av den insamlade data, är informationen trovärdig och bevisar den komplexitet som man vill visa på.

Extern validitet och generaliseringsbarhet innebär hur studiens resultat stämmer överens med och representerar befolkningen utifrån stickprovet. Risken med den externa validiteten är om en grupp förblir underrepresenterad och ett systematiskt fel uppstår vilket innebär att resultatet inte går att generalisera till andra grupper (Eriksson Barajas m.fl., 2013, s. 152). Denna studie grundar sig i en kvalitativ ansats där inga mätningar grundar sig i forskningsresultat för att dra en generaliserande slutsats. Därmed är denna risk inte relevant i vår studie.

6.6 Etiska aspekter

Etiska överväganden är viktiga oavsett undersökning, studie eller forskningsområde. Den som genomför ljud och videoinspelningar bör utgå från ett ställningstagande som tar etisk hänsyn till den enskildes integritet. Man ska ha det som en grundläggande regel, sannolikheten för att en individ utsätts för någon form av obehag inte är förhandlingsbart och bör vara minimal, annars får metoden ändras.

Vårt val av ljud och videoinspelning syftar inte till att bedöma, snarare iaktta förhållanden och olika faktorer för det som råder, påverkar eller äger rum. Tidigare betonas vikten av att den deltagande förstår syftet med inspelningen, frågorna som ställs och anledningen till detta. Det är även något som förmedlar en respekt för den enskildes integritet, gränsen för vad som registreras under genomförandet av inspelningen tydliggörs. Tydligheten kan uppfattas som ett verktyg som skyddar den enskilde i den inre zon av känslor och tankar. De egenskaper som man väljer att dela med sig ska inte påverka en negativt. Observationsmaterialet ska kunna försvaras på ett sätt som förebygger tillgängligheten för obehöriga. Ett observerande öga ska inte vara till skada för den som observeras, snarare finnas till som hjälpmedel i deras vidare utveckling (Bjørndal, 2018, s. 174 – 176).

Eriksson Barajas m.fl. (2013, s. 141) lyfter det etiska värdet som en viktig aspekt i all vetenskaplig forskning. Trots ett högt intresse för ny kunskap skall det inte väga tyngre än

kravet som är att skydda enskilda individer som valt att delta i en undersökning. Författarna menar att alla intervjuare ska visa omsorg i de etiska avvägningarna för att inte skada eller orsaka men. Därmed är det även ett krav på att etiska överväganden genomförs på alla vetenskapliga undersökningar. Vi har därmed valt att skicka ut ett informationsbrev där principen om informerat samtycke tas hänsyn till. Principen är central i vår studie då det är av stor vikt som deltagande informeras om studiens syfte och tillvägagångssätt. En annan princip som varit lika central är studiens etiska avvägningar som berör konfidentialitet som innebär att all insamlade data presenteras på ett sätt där de deltagande inte kan identifieras. Alla deltagande har därmed anonymiserats i vår studie.

7. Resultat och analys

Studiens syfte är att synliggöra förskollärarnas uppfattningar om flerspråkigheten och hur det utspelar sig i praktiken på förskolan. I resultatet framförs vårt insamlade empiriska material som vi fått fram genom intervjuer. Det empiriska materialet har differentierats under fyra beskrivande kategorier. Den första är *Flerspråkighet ett tolkningsbart begrepp* är kopplad till vår första frågeställning. Den andra punkten är *Förskollärarnas ansvar i relation till styrdokument och riktlinjer* som hör till vår andra frågeställning. Den tredje punkten är *Flerspråkigheten är beroende av barngrupp* och den fjärde är *Vikten av samverkan med vårdnadshavare.* De två kategorierna återkopplas till vår tredje frågeställning som sammanfattningsvis handlar om flerspråkighet i praktiken.

7.1 Flerspråkighet är ett tolkningsbart begrepp

I resultatet av intervjuerna visade det sig att flera respondenter ansåg att begreppet flerspråkighet var ett tolkningsbart begrepp. Förskollärarnas tankar om begreppet flerspråkighet varierade, dock fanns en gemensam nämnare. Både verbal och icke verbal kommunikation nämndes. Till viss del grundar det sig även i en kunskaps- och kompetensaspekt som berör olika språk, samt vilka erfarenheter en individ besitter. Den variationen av uppfattningar har bildat följande kategorier i nedanstående analysdel. Under varje svar följer en kommentar i förtydligande syfte och tankar som uppstod kring dessa. I nedanstående stycke presenteras därmed förskollärarnas tolkning av flerspråkighetens innebörd.

> */…/ Att vi har flera språk som vi hör och upplever. Att vi hör flera språk under dagen och att vi har barn som har flera språk i sin ryggsäck. Att de upplever flera språk hemma, hos grannar eller att de hör andra språk på tv eller på radio. Språk som finns runt omkring (Beatrice).*
>
> */…/ Asså, i det första tänker jag mest på annat modersmål än svenska. Sen vilket språk det är, det kan ju vara vilket språk som helst men även teckenspråk de som inte har något talat språk. Så det är väl det jag tänker (Caroline).*
>
> */…/ För mig innebär det mer än bara språk, det handlar om musik, det estetiska och språket så klart. Men det är mer än bara språk det är kroppsspråket och hur man använder sig ut av det man kan ju kommunicera via musiken, kroppen, tal. Så det är mycket inom flerspråkighet* (*Diana).*

Med utgångspunkt i de transkriberade intervjuerna har begreppet flerspråkighet tolkats dylikt hos förskollärarna i de olika stadsdelarna. Trots det varierande antal flerspråkiga barn i de olika förskolorna samt förskollärarnas erfarenhet inom barnomsorgen. Vidare framhäver förskollärarna flerspråkighetens innebörd för barnen, att språk finns runt omkring oss. Vart vi än vänder oss stöter man på olika språk. Rådande flerspråkighet som begrepp är förskollärarna eniga om att det är ett begrepp som betonar en mångfald. En mångfald av olika språkliga möjligheter och olika tillvägagångssätt för uttryck av känslor, tankar och olika tycken. Under intervjun framgår även att förskollärarnas tolkning av begreppet grundas i individernas tidigare erfarenheter och de kunskaper de besitter.

Torpsten (2018, s. 105) benämner relationen samt samspelet mellan lärare och elev, vara avgörande för flerspråkiga barns språkutveckling. Ytterligare avgörande aspekter som betonas är verksamhetens utformning som ska motivera barnet att använda det andra språket. Samtliga deltagande i denna studie ser och betonar betydelsen samt värdet av de möjligheter som ämnet medför. Det framgick under intervjuerna då de även benämner senaste forskning och därmed även bidrar till slutsatsen att respondenterna är uppdaterade kring arbetet med flerspråkighet.

7.2 Förskollärarnas ansvar i relation till styrdokument och riktlinjer

Under denna kategori redogörs tre olika mål från förskolans läroplan, de riktlinjer som faller under förskollärarnas ansvar vad gäller utveckling av språk. Läroplanen i förskolan (Skolverket, 2018, s. 9) nämner att barn med ett annat modersmål än svenska ska få möjligheten till att både utveckla det svenska språket samt sitt modersmål.

Den reviderade läroplanen betonar att utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barns olika språk och kulturer, det inkluderar även de nationella minoriteternas språk och kulturer (Skolverket, 2018, s. 6). Det är något som är en del av förskolans uppdrag som innebär att överföra och utveckla ett kulturarv som innefattar normer, värden, traditioner och historia, språk och kunskaper från en generation till nästa. Förskolan ska därmed se till att olika kulturer synliggörs i utbildningen (Skolverket, 2018, s. 9). Riktlinjer som faller under förskollärarens ansvar utifrån styrdokument är utveckling av språk och kommunikation (Skolverket, 2018, s. 15).

Det empiriska materialet har bidragit till följande svar på styrdokument och riktlinjer: Hur påverkar styrdokument och riktlinjer arbetet med flerspråkighet?

> */…/ Det känns som att det förekommer väldigt tydligt bland annat i skollagen, där det förtydligas. Men de är det inte alltid, det prioriteras inte lika mycket som det svenska språket. Det har inte lika högt värde för att man inte betonar det svenska språket utan man säger att barnet ska lära sig matematiska begrepp och så vidare. Och då utgår man från att de är det svenska språket som man lär barnen även om det inte är så tydligt* (*Anja).*
>
> */…/ Ja det kan jag tänka mig för jag tror att man kan glömma det att om barnet själv inte talar flera språk så upplever de flera språk. Det tror jag inte man pratar mycket om i styrdokumenten. Och jag tror inte att vi pratar om det på förskolan (*Beatrice).
>
> */…/ Naej, eller ja tuff fråga det där. De vill väl att man ska kunna stötta upp med men jag vet inte om det ligger någon vikt i det att vi ska eller har skyldighet till, det vet jag faktiskt inte. Så påläst är jag inte i läroplanen, faktiskt. Men nej, typ inte (Caroline).*
>
> */…/ Vag och vag. Det står ju med i läroplanen och att man ska sträva efter det, följa det och arbeta med det men jag tycker inte att det lyfts kanske så som det ska. Men å andra sida hur ser man på flerspråkighet, är det tecken som språk är det estetiska uttrycksformer, är det språket i sig, ska man prata barnens språk, ska man prata svenska eller engelska vad händer när de kommer upp till skolan det beror hur man ser flerspråkighet som. Men ja, det är vagt det är vagt i förskolans värld (Diana).*

Respondenternas utsagor har visat att det inte har lagts större vikt i flerspråkigheten som begrepp. Detta utifrån ett verksamhetsperspektiv och utifrån styrdokumenten. Det som genererar inom verksamheterna är att man talar det svenska språket för att lära ut det till barnen. Styrdokument i egenskap av läroplanen för förskolan betonar inte begreppet flerspråkighet. Det har lett till att varje förskollärare själv valt att arbeta med ämnet för att kunna stödja barnen i relation till deras språkutveckling.

I tidigare forskning har en bristande kunskap inom det svenska språket påvisats både hos enspråkiga och flerspråkiga barn. Det är en aspekt som bidragit till att stora satsningar har gjorts i syfte att stärka det svenska språket. Trots detta har det visats vara av hämmande effekt för flerspråkiga barn då deras språkliga utveckling begränsats till användandet av enbart ett språk. Bagga-Gupta och Carlsson (2006, s. 203) betonar komplexiteten som varje förskollärare ställs inför. Det påverkar den didaktiska planeringen och utformningen av verksamheten i samband med nya riktlinjer som de uppfattar vaga.

Tidsbristen och en vag uppfattning om de nya riktlinjerna är utvecklingsmöjligheterna för transspråkande individer snäv. Språkets innebörd beskrivs vara bundet till kontext, och innebörden byter form beroende av vem som har tolkningsföreträde (Harju & Åkerblom, 2020, s. 153). Harju och Åkerblom (2020, s. 152) beskriver transspråkandet som en språklig process där kodväxling sker. Kodväxlingen medför en meningsfullhet och bidrar till det pedagogiska sammanhanget samt kontentan. Transspråkandet inkluderar därmed inte enbart flerspråkiga barn, men alla barn oavsett språklig bakgrund.

7.3 Flerspråkigheten är beroende av barngrupp

I olika stadsdelar skiljer sig arbetssättet, utformningen av verksamheten, personalen, barngruppen och därmed behoven. Även fast verksamheternas förhållningssätt utgår från den gemensamma läroplanen, arbetar förskolepersonalen i de olika stadsdelarna på ett varierande sätt då man anpassar undervisningen efter barngruppen och dess behov. Det är i syfte att kunna nå barnen på en nivå som är i utbildningssyfte. Vi har valt att undersöka om arbetet med flerspråkighet är bundet till behov.

> */…/ Det är svårt, det beror på vart man jobbar också. Jobbar man på en mångkulturell förskola eller en förskola i centrum där det inte finns barn med ett annat modersmål än svenska. Det är svårt. Jag var på en intervju i Kungsbacka för två år sedan, där de inte anställde mig på grund av att jag har jobbat med flerspråkighet och mångkulturellt och de ansåg att jag inte kunde bidra med någonting för att de inte är i behov av det. Så det är olika område till område men så är det* (*Diana).*
>
> */…/ Ja! Jag tror detta sker då vi alltid utgår från barnens behov. Då lägger vi fokus på något annat. En ut av de viktigaste anledningar kan vara att planering inte räcker till och då försöker man använda den tiden på bästa möjliga sätt* (*Eva).*
>
> */…/ Självklart ska man introducera barnen för olika språk även fast man inte kanske lägger lika stor vikt på det som man hade ifall barnet hade talat det språket. Jag vet inte om ni känner till appen polyglutt, det finns ju för- och nackdelar med den. Det är ju att det finns flera språk men nackdelen är att det finns olika dialekter, vilket kanske barnen inte förstår*

då de kanske exempelvis är från Jemen och inte förstår standardarabiska. Men det är ju självklart ett verktyg som används (Anja).

Resultatet från respondenterna gällande de olika verksamheternas utformning och arbetssätt har visat att planeringen av undervisning är beroende av barngruppen. Skolverket (2018, s. 15) hänvisar att barnen i förskolan ska få möjligheten till att utmanas och stimuleras i deras språkutveckling. Trots det kan man inte synliggöra alla världens språk inom verksamheten, det blir en självklarhet att de språk som barnen i förskolorna talar uppmärksammas. Fastän det kanske inte finns flerspråkiga barn inom verksamheterna, kan språk vara ett intresse för barnen och något man kan utforska vidare. Därmed kan man som förskollärare använda sig av olika verktyg, exempelvis inläsningstjänsten Polyglutt för att synliggöra att det finns olika tillvägagångssätt att kommunicera på. Detta är för att upplysa att språk är roligt att lära sig samt att barnen ska få en uppfattning för alla varierande språk och kulturer samt utveckla förståelse för olikheter (Skolverket, 2018, s. 6).

I resultatet av intervjuerna framgår *tid och engagemang* som en återkommande aspekt vid diskussioner som berör möjligheter och utmaningar för flerspråkigheten i förskoleverksamheten. Den utvalda kategorin blir därmed tiden i analysen, då den beskrivs vara nära kopplad till engagemanget. Flera deltagande uttrycker att planeringstiden är avgörande för vilka möjligheter som barnen erbjuds. Mindre tid i barngruppen tenderar att istället bidra till utmaningar i praktiken, och begränsa deras möjligheter till lärande. Nedanför förtydligas förskollärarnas uppfattning om tid och dess koppling till skyldighet samt på vilket sätt det påverkar praktiken.

/.../Allt handlar ju i grund och botten om tid, får du ut din planeringstid, får du ut din arbetslagsplanering för att kunna planera och utföra aktiviteter med barnen planerade som spontana. Men man behöver ju också engagerade pedagoger, barnskötare och förskollärare samt som du måste lära känna din barngrupp helt enkelt för att veta vilka brister som finns i språket (Diana).

Tiden är den aspekt som påverkar barns möjligheter till deltagande och de förutsättningarna som de erbjuds för utveckling och lärande. För att undervisningstillfällen ska bli av i det praktiska arbetet i förskolan krävs det att förskollärarna tar pedagogiska ställningstaganden och erbjuder likvärdiga möjligheter för alla. De didaktiska valen bör i regel vara grundade i delaktighet, som inkluderar alla barn i undervisningen där de får likvärdiga möjligheter och förutsättningar (Dolk, 2013, s. 180).

7.4 Vikten av samverkan med vårdnadshavare

Utifrån intervjuerna belystes flerspråkighetens möjligheter och utmaningar i praktiken och förskollärarnas olika uppfattningar och erfarenheter. Skillnaderna i förskollärarnas uppfattningar om möjligheter och utmaningar grundar sig i bland annat samspelet med barn, vårdnadshavare samt det praktiska arbetet i förhållande till styrdokument och riktlinjer. Det som framgick handlar om de olika aspekter som influerar förskollärarnas målsättning och förhållningssätt.

/.../ De utmaningar som jag har upplevt är vårdnadshavare som inte vill att man ska stödja deras barn i de språket som de pratar hemma och vill endast att barnet ska lär sig det svenska språket. Vi har ju försökt att förklara för de att språken inte arbetar mot varandra. Men då har vi fått höra bland annat "nej, ni ska lära mitt

barn det svenska språket, punkt slut". Det läggs mer värde på det svenska språket (Anja).

/.../ Framförallt att jag inte pratar fler språk upplever jag är ett hinder, att det blir svårare. Antingen så behöver ju jag ha fler kunskaper i språk eller att jag har möjlighet att ta till kollegor eller medier som tv, radio eller böcker (Beatrice).

/.../ Det är en sån grej som jag tyckte var bra när jag jobbade i Biskopsgården. Där hade vi typ jättemycket barn från Bosnien och Serbien samt hade vi personal som pratar bosniska och serbiska. Så att där får dem gratis och jättebra översatt och då på svenska för det man säger på svenska, förtydligar du bara på hemspråket eller något språk för att det ska bli lättare för dem att fatta. Men de får ju ingenting här förutom engelska (Caroline).

/.../ Utmaningen är att man ska försöka leka med orden med hjälp av rim och ramsor, att hitta på ord och använda sig av olika språklekar med barnen. Sen tycker jag det är viktigt att man ska kartlägga språkarbetet i förskolan. Har man en gemensam plan för hur vi tänker kring arbetet med flerspråkighet och får vi den tiden så kommer det att funka. Men också så är det ju förskolans värld det är alltid brist på personal, man får inte alltid ut den tiden som man önskar att man kunde få (Diana).

Utifrån de transkriberade intervjuerna beskriver förskollärarna utmaningar och möjligheter som flerspråkigheten erbjuder i praktiken. Läroplanen betonar för att skapa mångsidiga möjligheter för barnen att kunna utvecklas, är förutsättningen att förskolan ska samarbeta på ett nära och ett förtroendefullt sätt med hemmen (Skolverket, 2018, s. 7 – 8). Utmaningarna grundar sig i flera aspekter där en samverkan med vårdnadshavare förblir central. Andra utmaningar som uttrycktes var osäkerheten kring de egna erfarenheterna och kompetens som berör det språkliga kunnandet. Uppfattningen av flerspråkighetens utmaningar och möjligheter tolkas utifrån de transkriberade intervjuerna.

Slutsatsen grundar sig mesta dels i en osäkerhet som tolkas resultera i en tidskrävande och svår arbetsuppgift, då samverkan med vårdnadshavare kan påverka förskollärarnas pedagogiska ställningstaganden. Det uttrycks även en oro för hur tillmötesgående pedagogerna ska vara gentemot vårdnadshavarnas önskemål rörande barns rättigheter och styrdokumentens riktlinjer. Detta kan resultera i ett dilemma där barnens delaktighet kan påverkas och inte bli likvärdig för samtliga. Flerspråkighetens möjligheter uttrycks vara större om förskolläraren själv talar samma språk eller är flerspråkig. Detta har bidragit till att det har lagts ett större värde på det svenska språket.

Tidigare betonas läroplanens riktlinjer som poängterar vikten av ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen. I samband med det uttrycks även en utmaning vid bemötandet av vårdnadshavare och uppfyllandet av deras uttalade önskemål, som inte är helt eniga med läroplanens riktlinjer. Inom yrket diskuteras ofta handlingsplaner och begreppet sunt förnuft. På vilket sätt hanteras samverkan och bemötandet av föräldrarna. Uttalanden finns nedan.

/.../ Sunt förnuft är väldigt individuellt. Så för mig är det inte samma sak som för min kollega. Så att nej, vi har nog ingen handlingsplan utan vi utgår nog från sunt förnuft är jag rädd för. Det är pinsamt att säga. Det finns ett dokument som vi utgår ifrån och att vi gör lite på ett annat sätt, ett första möte bara med vårdnadshavare med tolk om det behövs, det

behövs ju det oftast i de situationerna. Så till vida har vi men ett gemensamt förhållningssätt tror jag inte att vi har (Beatrice).

/…/ Vi har ju bara en avdelning som vi har ju samma, lika. Vi har ingen kunskap om vissa kulturer då vi, de flesta som jobbar är kristna svenskar som jobbar här. Annars så utgår vi ifrån våra sunda förnuft (Caroline).

/…/ Vi har en handlingsplan, klart och tydligt hur vi ska välkomna vårdnadshavare vid inskolning vi har olika papper på olika språk och lätt svenska ifall det skulle vara för svårt. Likadant för barnen att det finns pekböcker ifall de inte förstår eller inte kan begripa det svenska språket. Vi har böcker på deras språk, appar och spel all it gå att lösa på barnens modersmål. För där har vi en gemensam syn på det i huset (*Diana).*

Sammanställning visar på den divergens som berör förskollärarnas bemötande av vårdnadshavarna som till viss del är grundad i handlingsplaner men även sunt förnuft. Av den orsaken att läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s. 13) belyser att förskolan ska samverka med vårdnadshavare, men även resonera kring regler och förhållningssätt i förskolans verksamhet för att främja barnens utveckling.

7.4.1 Flerspråkighetens inkludering i undervisningen med transspråkande som stöd

Något som utmärker sig vid sammanställningen av intervjuerna är att förskollärarna upplever brister i den språkliga kompetensen. Till följd av att det finns en underliggande oro för flerspråkighetens integrering i undervisningen. Tidigare uttrycker förskollärarna bland annat att styrdokumentens riktlinjer belyser flerspråkighetens värde.

Trots flerspråkighetens värde upplevs det en viss osäkerhet för den utsträckning och skyldighet som ansvarig förskollärare har kring integreringen av barns språk i undervisningen. Under föregående kategori uttrycks flerspråkighetens möjligheter vara snäva om en inte själv besitter kunskap inom olika språk. Under intervjun tillfrågades förskollärarna om de var flerspråkiga och om de använder sig av olika språk, och i så fall vilka. Förskollärarnas uttalande finns nedan.

/…/ Utöver svenska och engelska, pratar jag bosniska. Men just nu har vi inga barn på min avdelning som pratar mitt modersmål, men hade det varit det så hade jag gjort det för att underlätta för dom. Vi brukar lära oss basala ord på exempelvis arabiska, somaliska beroende på vilken barngrupp vi har för att dom ska kunna känna igen sig i det (Anja).

/…/ I verksamheten använder jag även ibland engelska och tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK) (Beatrice).

/…/ Nej, eller jag kan stötta upp ibland med engelska, när vi har engelsktalande barn. Men vi har ju tecken som stöd för att stötta upp allas språk egentligen, vi gör det tydligt. Sen har vi, vi har haft barn som har pratat italienska och då har vi bett om att få vissa stödord så att vi kan stötta upp och hjälpa där och också, så att till viss del så har vi väl vissa stödord. Men oftast kan inte vi hela meningar men ex. "jag vill ha vatten'', så säger vi vatten (på italienska) (*Caroline).*

/…/ Jag talar engelska bara, och sen kan jag ju inte somaliska men jag använder mig av enstaka ord och svenska så klart (Diana).

Resultat och analys visar hur mångfacetterad flerspråkigheten är som begrepp samt i praktiken. Uppfattningarna om begreppets innebörd och påverkan i det praktiska arbetet har likheter, likväl skillnader som berör våra tre frågeställningar. Respondenternas uppfattningar vad gäller flerspråkighetens potential och möjligheter för barns språkutveckling, var lika. De aspekter som visade på skillnader i uppfattningarna hos respondenterna var i huvudsak vad flerspråkigheten representerade för förskollärarna som individer. De transkriberade svaren visar på att flerspråkighet kan vara allt från kommunikation, icke verbal kommunikation, estetiska uttrycksformer, TAKK samt svenska som andraspråk.

Straszer (2018, s. 96) menar att flerspråkigheten är en levande del av förskolans vardag då var femte barn har en flerspråkig bakgrund. Transspråkandet definieras som mångfaldigt och mångfacetterat. Vilket är kategorier flerspråkiga individer ingår i för att skapa sig mening i sin omvärld. Avgörande aspekter som ska gynna barns språkliga utveckling grundar sig i tidsfaktorn samt engagemang hos de ansvariga verksamma på förskolan. Transspråkandet kan även betraktas som ett pedagogiskt förhållningssätt (Straszer, 2018, s. 98 – 99). Barn och pedagoger ingår i en gemenskap där alla språkliga resurser är levande. Norling och Sandberg (2017, s. 29 – 30) betonar också flerspråkigheten vara mångfacetterad och att begreppet omfattar olika betydelser. Däremot betonas det vara beroende av sammanhang, behov och kontext vad gäller lärandet av språk.

Utifrån respondenternas svar finner vi flera gemensamma nämnare. Den första är att förskollärarna besitter språkliga kunskaper inom olika språk. Den andra är att alla intervjuade är flerspråkiga då de kan kommunicera på ett annat språk i det vardagliga livet. Den tredje gemensamma nämnaren är att de använder sig av transspråkande som stöd för att kunna nå sina elever. I läroplanen för förskolan finns tydliga riktlinjer som faller under förskollärarnas ansvar. Där betonas även att det är förskollärarnas ansvar att skapa förutsättningar för barnen där de får möjlighet till utveckling av språk och kommunikation (Skolverket, 2018, s. 15).

I nästkommande stycke finns förskollärarnas svar som berör i vilken utsträckning de inkluderar barnens olika språk i undervisningen.

> */…/ Till viss del. Men det jag kan uppleva är svårt att jag inte kan göra en bedömning på hur språkutvecklingen kan se ut i barnens modersmål. Eller hemspråk utan jag kan bara utgå från det jag har kunskap i vilket är svenska och engelska i språkutvecklingen. Det är ju också någonting som är en svårighet och då har vi modersmålslärare att ta hjälp av. Men det är… man är oftast lite rädd för det. Ja men jo, det gör vi nog genom att vi pratar om betydelsen, att samma sak kan betyda olika saker. Det främjar både den svenska språkutvecklingen och modersmåls utvecklingen, vad begreppen betyder och vad de innebär (Beatrice).*
>
> */…/ Nej, vi har ingen som har något annat språk. Vi har engelska men han har bra förståelse för svenska så att ibland kan vi bara koppla något engelskt ord för att det ska bli ännu enklare men annars så har inte vi någon som har inte förståelse för det svenskan. Även om de har ett annat språk hemma så pratar de mer svenska (Caroline).*
>
> */…/ Ja till en viss del som sagt man kan ju inte heller barnens modersmål, men vi använder oss av polyglutt, vi går till bokbussen där man tillsammans med barnen kan välja vilka böcker vi vill låna och då brukar vi oftast ta en eller två böcker med barnens hemspråk. Och sen för att*

underlätta kommunikationen så behöver man kanske få en ordlista av vårdnadshavare, det har vi fått innan också (Diana).

De skillnader som påvisats tyder på att inkluderingen av flerspråkighet är något beroende av de behov som finns. Återigen stöter vi på osäkerheten som förskollärarna upplever. Till vilken utsträckning ska de arbeta med flerspråkighet ur ett individ och kollektiv perspektiv. Däremot benämns transspråkandet återigen som en strategi för att stödja barnen vid olika situationer under dagens gång och undervisningsmoment. Transspråkandet är en strategi som synliggör den kodväxling som uppstår mellan språken. Det är ett didaktiskt ställningstagande som skapar förutsättningar och möjligheter för alla barn att tillämpa olika tillvägagångssätt för uttryck och kommunikation. Som nämnts tidigare upplevs inkluderingen av flerspråkighet vara beroende av barngruppen och de behov som identifieras.

Fortsättningsvis i intervjuerna frågade vi om inkluderingen av flerspråkigheten i undervisningen enbart är beroende av barngruppens behov. Därtill om dess relevans inte har någon större betydelse i utformningen och planeringen av undervisningen. Förskollärarnas uttalande finns nedanför.

/…/ Självklart ska man introducera barnen för olika språk även fast man inte kanske lägger lika stor vikt på det som man hade ifall barnet hade talat det språket (Anja).

*/…/ Det anser jag inte. Utan jag tror att flerspråkighet är viktigt även om det inte finns. Det är det som blir så motsägelsefull samtidigt så blir det svårt att hitta meningsfullheten. Jag tror att det är jätteviktigt att man upplever andra språk. Sen betyder det inte att man ska lära sig andra språk, men att vara medveten att det finns andra språk och att det är olika sätt att kommunicera och att alla språk är lika värda. Det är ju en värdegrundsfråga, att man får vara stolt över sitt språk och att jag kan något som du inte kan och att jag kan lära dig något. Saker man kan använda i flerspråkigheten både för att stärka självkänsla, självförtroende och mångfald, människors lika värde etc. (*Beatrice).

/…/ Till viss del är det väl inte relevant då språkmässigt men det kan vara intressant och relevant för att lyfta att alla är olika, någon du träffar ute på gatan kanske inte kan prata eller är stum eller vad som helst, det kan ju vara av intresse men läggs ingen vikt på det eller vid det (Caroline).

/…/ Det är svårt, det beror på vart man jobbar också. Jobbar man på en mångkulturell förskola eller en förskola i centrum där det inte finns barn med ett annat modersmål än svenska. Det är svårt. Jag var på en intervju i Kungsbacka för två år sedan, där de inte anställde mig på grund av att jag har jobbat med flerspråkighet och mångkulturellt och de ansåg att jag inte kunde bidra med någonting för att de inte är i behov av det. Så det är olika område till område men så är det (Diana).

Flerspråkigheten har beskrivits av förskollärarna tidigare och benämnts som tolkningsbart. Utifrån det påvisar det skillnaderna i svaren som berör inkluderingen av flerspråkigheten i undervisningen. Flerspråkigheten i undervisningen bidrar till mångsidiga möjligheter som gynnar det pedagogiska arbete vad gäller synliggörandet av olika språk, kulturer och traditioner. Att skapa en kontext och sammanhang som barnen kan relatera till skapar en meningsfullhet för barnen. Därmed är det lättare att uppehålla ett intresse och motivation till vidare kunskaper inom ämnet.

Det uttrycks en utmaning som uppstår när det kommer till homogena barngrupper. Genom att introducera olika språk som ingen kan relatera till kan det skapa en förvirring hos barn vad gäller syftet med undervisningen eller aktiviteten. Förutom att visa på att det finns en skillnad förblir det svårt att uppehålla ett vidare intresse som bidrar till ett fortsatt arbete med ämnet. Därför är meningsfulla sammanhang viktiga och avgörande för barnens utveckling och lärande. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s. 15) belyses att arbetslaget ansvarar för att skapa meningsfulla sammanhang som möjliggör lärande och utveckling.

Pedagogerna uttrycker tiden som avgörande faktor för att en genomtänkt undervisning skall genomföras i barngrupp. Det är även en aspekt som påverkar barns möjligheter och förutsättningar till deltagande. Tiden ger förskollärarna möjligheten att inkludera flerspråkigheten i undervisningen, vilket i sin tur främjar barns möjligheter till deltagande. Konsekvensen av mindre tid för den didaktiska planeringen kan resultera i att en individ hamnar utanför och riskerar att utveckla en icke samhörighetskänsla i gruppen. För att möjligheterna ska vara likvärdiga krävs engagemang, tid, tillhörighet, tillgänglighet och undervisningstillfällen som passar alla. I nästkommande stycke finns förskollärarnas svar till hur de ser på förskolans riktlinjer och läroplan.

> */…/ Naej, eller aa tuff fråga de där. De vill väl att man ska kunna stötta upp med men jag vet om det ligger någon vikt i det att vi ska eller har skyldighet till, det vet jag faktiskt inte (Caroline).*
>
> */…/ Det tror jag inte man pratar mycket om i styrdokumenten. Och jag tror inte att vi pratar om det på förskolan (Beatrice).*
>
> */…/ Det känns som att det förekommer väldigt tydligt bland annat i skollagen, där det förtydligas. Men de är det inte alltid, det prioriteras inte lika mycket som det svenska språket (Anja).*

Förskoleverksamheten har fått reviderade riktlinjer och läroplan att utgå ifrån, detta i syfte att förtydliga målen för de verksamma. Trots detta har flerspråkigheten fått en annan synvinkel, som inte är fördelaktig. Bagga-Gupta och Carlsson (2006, s. 203) betonar att språk är det främsta redskap en individ besitter för att kunna bli en del av ett samhälle, tolka sin verklighet, kunna samspela och något som möjliggör deltagandet i olika sociala sammanhang.

7.4.2 Förskollärarnas inställning till flerspråkighet

Vid planeringen av intervjuer var det viktigt för oss att betona förskollärarnas inställning och tankar gällande flerspråkighet. Hur ser förskollärarna på flerspråkighetens utveckling i framtiden. Svaren hänvisas nedan.

> */…/ Absolut, språk är alltid en nyckel till att du kan klara dig i ett samhälle. Våra förskolebarn har ju bland annat lärt sig enkla engelskaord genom att ha använt paddan. Dessa barn är ju fyra år. Sen leder ju det till att flera människor från alla världens håll, kan ta kontakt med varandra. Vi blir ju mer och mer mångkulturella, så absolut blir det ju de. Jag tror att man kommer att utveckla flera arbetsstrategier i förskolan kring hur man kan jobba med flerspråkighet (Anja).*
>
> */…/ Överlag tror jag att det behöver lyftas mer oavsett hur det ser ut i världen idag så hade det behövts att lyftas mer för att det är sån spridning på folk, så jag tror att det bara hade gynnat. Sen behöver det inte vara*

värsta stora grejen ut av det men några basgrejer, att man vet hur man ska jobba och kunna förmedla rätt till och från, vilket kan också vara svårt när språket inte finns där riktigt (*Caroline).*

/…/ Har man intresset att arbeta med flerspråkighet så kan man göra mycket med barnen utan att det krävs så mycket. Vi använder oss av olika texttyper och även ut av polyglutt där man kan lyssna böcker på olika språk. Just nu planerar vi på att skapa sagostunder där vi skapar särgrupper från olika avdelningar och läser sagor i det språket pedagogen samt barnen kan (Eva).

/…/ Absolut, det tror jag. Man behöver vara lite mer påläst om flerspråkighet då det inte bara är språket det är mycket mer än det. Man kan göra det till drama, musik, sång, dans och att man kan utforska med barnen tillsammans. Jag tror absolut det kommer lyftas och kanske till nästa reviderade läroplan stärkas ännu mer än vad det är just nu (Diana).

Sammanfattningsvis kan man säga att förskollärarna är eniga om flerspråkighetens betydelse för barn. Språket beskrivs som det viktigaste och främsta verktyget en individ har för att kunna hitta sin plats i ett samhälle. Språk och kommunikation överlag öppnar upp möjligheter för individer till olika slag av kommunikation, verbala som icke verbala. Flera av respondenterna menar att flerspråkigheten som ämne hade varit intressant och gynnat barn i deras kunskapande.

Trots detta finns även de olägenheter som slår hårt mot ämnet i förskolans värld. Förskollärarna har redan ett stort ansvar. De påstår att flerspråkigheten bör introduceras, lyftas men på en grundläggande nivå. Detta för att förhindra ämnet till att övergå från konstruktivt till ännu en börda och ännu en dokumentation på förskollärarnas axlar. Vad gäller flerspråkighetens utveckling är alla respondenter i huvudsak eniga om att det behöver lyftas. Trots det skiljer sig uppfattningarna i vilken utsträckning det potentiellt kan komma till att nå ut.

På en öppen fråga som berör flerspråkighet svarar respondenterna vidare.

/…/ Att det är viktigt att synliggöra de olika språken och det kan man göra på så många olika sätt. Men när vi väljer vilken bok, vi har en bok som vi använder som ett tema under året och att när man väljer en bok som finns på flera olika språk att det finns en möjlighet att inkludera och att göra det möjligt så att använda med hjälp av polyglott och att jag ska kunna arbeta med flerspråkighet betyder inte att jag ska lära mig flera språk. Men det kan ju vara tacksamt om jag kan några ord, att vi får någonting som är gemensamt som kopplar ihop oss. Kan jag säga hej hur mår du så kanske det räcker för att det ändå skapar något som skapar ihop, att du försöker och att jag försöker. Man kan utnyttja språket i relationsskapande. Och då spelar det inte någon stor roll vilka ord jag har lärt mig bara att jag kan (Beatrice).

/…/ Nej, överlag det här med flera språk det är svårt. I samhället som det ser ut behöver det lyftas men jag tycker inte det ska bli en stor grej av det för då blir det, många kan se det som nu ska vi göra det här, det här och det här, och nu ska vi göra det här också. Utan på en basnivå liksom (Caroline).

> */…/ Ja eller, jag jobbar på en mångkulturell förskola och man behöver ha en gemensam barnsyn det är det som är grejen. Jobbar du med någon som inte har det kommer det att krocka. Vad är rätt vad är fel vad säger läroplanen, vad säger barnkonventionen. Men jag tror det kommer att bli bättre så småningom att flerspråkigheten kommer höjas. Sen att styrdokumentens riktlinjer är vaga gör att vårdnadshavaren önskemål är det som man uppfyller, om de önskar enbart de svenska språket. Det är ett känsligt ämne och man vill inte ta de diskussionerna med vårdnadshavarna heller för det är känsligt och man ska fortsätta ha en god samverkan med dem (Diana).*

Förändringar i samhället har bidragit till de omställningar som synliggörs i förskolans arbetssätt, utformning och innehåll. För att verksamheten ska vara en förskola av dess nutid, är olika anpassningar en förutsättning för att det ska passa in i dagens samhälle. Tidigare benämns tiden vara nära sammankopplad till engagemanget av planeringen kring den pedagogiska undervisningen. Sandell Ring (2021, s. 24) betonar att förändring innebär tid, engagemang och delaktighet. Huvudmän, rektorer och förskolepersonal tillsammans med vårdnadshavare bidrar till ett gemensamt förhållningssätt som ska inkludera alla barn. Tillsammans skapas därmed normer som inkluderar alla. Därigenom blir barnen delaktiga då det reglerar den auktoritära maktrelationen mellan vuxna och barn (Dolk, 2013, s. 179). Att samtala och skapa en medvetenhet om förändringar ska inte ses som en börda som tar tid. Det bör skapas en medvetenhet och betraktas som en nödvändighet då förskolans praktik ständigt ställs inför nya utmaningar. Förskollärarnas kompetenser blir allt mer avgörande för verksamhetens innehåll och utformning (Sandell Ring, 2021, s. 25).

Slutsatsen som har bildats tyder på att det finns ett behov hos de yrkesverksamma att tala om flerspråkighet. Det bör skapas forum där förskollärarna kan få möjlighet att komma underfund med flerspråkighetens innebörd och påverkan på verksamhetens utformning, arbetssätt och undervisning. För att skapa en enighet och förståelse för paraply begreppet flerspråkighet och dess betydelse är förutsättningen tid, samtal och engagemang. Det bidrar i sin tur till skapandet av handlingsplaner. Vilket kan hjälpa förskollärarna i sin planering av undervisningen, anpassning av arbetssätt, bemötandet av vårdnadshavare och deras önskemål.

7.5 Sammanfattning av resultat

Utifrån den första frågan, *förskollärares tolkning av flerspråkighet* resulterade det i att svaren blev snarlika trots förskollärarnas olika arbetsområden. Respondenterna poängterade bland annat att flerspråkighet handlar om språk som vi hör utöver svenska i vardagen, samtidigt som det även tillhör de estetiska uttrycksformerna, exempelvis musik. Respondenternas svar under den andra punkten, *hur påverkar styrdokument och riktlinjer arbetet med flerspråkighet,* som är anknuten till den andra frågeställningen visar på en ovisshet som berör flerspråkighetens innebörd, vilken skyldighet och ansvar de har som verksamma att arbeta med att inkludera ämnet. Man betonar även skillnaderna i de olika språkens värde och prioriteringar som det medför. Beroende av vilket språk det är tal om och hur man ser på flerspråkigheten, kan det leda till att det blir en levande del av barnens vardag och det pedagogiska arbetet.

Den tredje punkten är *Verksamhetens utformning och arbetssätt* som hör till den tredje frågeställningen. Vi ville synliggöra vilka pedagogiska ställningstaganden som görs i olika områden i syfte att få ett bredare perspektiv på flerspråkighetens relevans i verksamhet och arbetssätt. Det empiriska materialet tyder på att behovet är avgörande för inkluderingen av flerspråkigheten som ämne. Skillnaderna beror bland annat på om förskolan är mångkulturell

och därmed blir mångfalden en naturlig del av det vardagliga arbetet. Respondenternas svar visar även på att digitala verktyg används i syfte att stötta barnen i den språkliga utvecklingen.

Den fjärde punkten är *Flerspråkighetens möjligheter och utmaningar i praktiken* som kopplas till vår tredje frågeställning och sammanfattningsvis handlar om flerspråkighet i praktiken. Respondenterna ser på flerspråkigheten som ett ämne som möjliggör ett stimulerande och mångsidigt lärande för barnen. Tidigare nämndes den ovisshet i relation till styrdokument och riktlinjer. Något som även synliggör de upplevda utmaningar som de belyser finns med ämnet. Utmaningar tycks väga tyngre även om möjligheterna med flerspråkigheten tycks vara värdefulla för barns utveckling.

Som tidigare nämnts utgår vårt arbete från fenomenografin, vars syfte är att studera den faktiska världen genom skilda uppfattningar (Eriksson Barajas m.fl., 2013, s. 152). Syftet med det transkriberade materialet och dess fördelar är att det synliggör det som kan komma att hamna i skuggan (Bjørndal, 2019, s. 112).

8. Diskussion

Under diskussionsavsnittet besvaras studiens frågeställningar utifrån det material som samlats in och presenteras i resultatet. Syftet med studien var att skapa sig en bredare förståelse för hur flerspråkigheten uppfattas. Anledningen till val av de skilda områden hör också till syftet att skapa sig en bredare förståelse samt att få skilda perspektiv, uppfattningar, tolkningar och arbetssätt. Frågeställningarna som är: Hur tolkar förskollärare begreppet flerspråkighet? Hur påverkar styrdokument och riktlinjer arbetet med flerspråkighet? Vilka utmaningar och möjligheter erbjuder flerspråkigheten i praktiken? De tre frågeställningarna är utgångspunkten för diskussionen. Studiens relevans för yrket i sig diskuteras även i samband med resultatet samt förslag på vidare forskning.

9.1 Förskollärarnas tolkning av begreppet flerspråkighet

Utifrån resultatet kan man se att uppfattningarna om flerspråkigheten är olika, och kan beskrivas vara ett paraplybegrepp som innefattar mycket mer än enbart språk. Respondenterna redogör för verbal kommunikation som icke verbal kommunikation. Flerspråkigheten lyfts fram som en av många olika kommunikations och uttrycksmöjligheter som barn använder sig av för att kommunicera och uttrycka sig. Respondenternas svar styrker det som nämns i vår tidigare forskning. Cenoz (2013, s. 4 – 5) menar att flerspråkigheten är ett mångfacetterat begrepp som är svårt att definiera, då den har flera definitioner beroende av den som har tolkningsföreträde. Norling och Sandberg (2017, s. 29 – 30) förklarar att begreppet flerspråkighet började användas under 1900-talet i samband med utbildning. Detta är även något som bidragit till begreppets olika betydelser i egenskap av lärandet i flera språk.

De uppfattningar som synliggörs i resultatet visar till viss del en gemensam syn på vad och hur flerspråkighet förklaras och benämns. I tidigare forskning redogörs begreppet flerspråkighet vara att en individ har förmågan att tala mer än ett språk i det vardagliga livet. Det vill säga att individen kan kommunicera på olika språk, oberoende av deras ursprung (Cenoz, 2013, s. 4 – 5). Det innebär att flerspråkigheten inte är beroende av individens ursprung. Därmed bör inte individens möjligheter och förutsättningar begränsas till användning av språk i enbart modersmålsundervisningen.

Något som styrker vad Wedin (2011, s. 210 – 211) betonar att modersmålsundervisningen saknas i förskolans verksamhet. Därmed begränsas barnets möjligheter till användningen av dess språkliga repertoar. Lunneblad (2019, s. 133) förklarar förskolans uppdrag omfattande vad gäller barnens utveckling, lärande och kulturskapande. Det är även något som barn kommer att föra vidare det kulturarv som innehåller värden, traditioner, språk och kunskaper. Tidigare nämndes förskolan som viktig institution för barn, då en stor andel barn passerar förskolan och de är var de formas för att kunna leva i vårt samhälle. Därmed har förskolan en stor betydelse för hur många och på vilket sätt de utvecklar en tidig samhörighetskänsla. Påståendet som Lunneblad (2019, s. 77) framför styrker beskrivningen av syftet med förskolans uppdrag. Det innebär identitetsskapande som leder till solidaritet och en förståelse för människors olikheter. Vilket betonar olika kulturers lika värde och synen på mångfald, olika språk som en gynnande aspekt för alla individer samt samhällsutvecklingen.

9.2 Flerspråkighet i relation till styrdokument och riktlinjer

I samband med förskollärarnas tolkning av begreppet flerspråkighet, är det viktigt att lyfta deras inställning till ämnet. Det finns en påtaglig ovisshet vad gäller läroplanens riktlinjer, som berör till vilken utsträckning ansvariga förskollärare egentligen arbetar med ämnet. Förskolan är och beskrivs som en mötesplats med en målsättning i syfte att lyfta den kulturella och

språkliga mångfald som finns. Däremot har syftet med målsättningen resulterat i ett agerande som grundar sig i en likhetsprincip. Förskollärarna och all verksam personal menar att alla barn ska bemötas på ett likvärdigt sätt, blir det svårt att lyfta olikheterna som finns bland barnen (Lunneblad, 2019, s. 134 – 135). Utifrån de intervjuer som gjorts finns även en oro för att det skall påverka barnens deltagande i barngruppen. Argumentet som används för att inte lyfta olikheterna är riktlinjer som finns i läroplanen, att alla barn ska ses och bemötas på ett likvärdigt sätt (Skolverket, 2018, s. 12).

Den insamlade empirin visar även på att trots en rådande osäkerhet, väljer förskollärarna att arbeta med ämnet så mycket som de kan och har tid med. I intervjuerna nämns att en av de avgörande aspekter som påverkar arbetet med flerspråkighet är att verksamma har en gemensam barnsyn. Solhaug och Kristensen (2020, s. 123 – 124) förklarar kultur vara ett komplext fenomen. De interkulturella relationer som uppstår i mötet mellan individer betonas vara subjektiva och därmed konstrueras de uppfattningar och definitioner individer emellan. Tidigare forskning tyder på att förskolepersonalens intentioner grundar sig i en kulturell medvetenhet och deras förhållningssätt anpassas utefter varje barns individuella behov, kunskaper och erfarenheter.

Förskollärarna och övrig verksamma hamnar däremot i ett dilemma, konsten att kunna hantera likheter likväl olikheter som finns i barngrupp. De interkulturella relationerna medför och bidrar till interkulturell kompetens. Portera (2014, s. 159 – 160) menar att den interkulturella kompetensen är en uppsättning av färdigheter, kunskaper, förmågor, attityder som möjliggör mötet för kommunikation och hanteringen av relationer med människor av olika språkliga samt kulturell bakgrund. Läroplanens mål (Skolverket, 2018, s. 5 – 6) apropå kulturell mångfald kan upplevas svårhanterlig och utmanande för förskolepersonalen. Förskolepersonalen ska kunna lära barnen att kunna sätta sig in i samt förstå människors olika villkor och värderingar. Lahdenperä (2018, s. 13) betonar att den kompetens och kunskap inom ämne som berör migration är avgörande för utvecklingen av den interkulturella kompetensen.

En kompetensbrist kan medföra att förskolebarn med diverse etnicitet och kultur förväntas delta och agera hemmastadda i kulturella sammanhang som skiljer sig från vad de växt upp med hemma. Personalens förväntningar på barnen kan medföra en osäkerhet hos barnen som påverkar deras inlärningsförmåga och hur de interagerar med andra. Vidare kan detta bli ett symptom som på längre sikt påverkar barnens rätt till likvärdig möjlighet till utveckling och inlärning (Lahdenperä, 2018, s. 13).

9.3 Förutsättningar, möjligheter och utmaningar i praktiken

Med utgångspunkt i bakgrund som redogörs tidigare i studien får vi en insikt kring hur förskollärare arbetar med flerspråkighet. Vi får en förståelse för utmaningarna och möjligheterna som finns i arbetet med flerspråkighet. Khousravi (2017, s. 16) hävdar att flerspråkighet i förskolan handlar om att ge barnen möjligheten till att använda alla sina språk i vardagen. Därtill bör de inte tillgodose flerspråkighet som en modersmålsundervisning. Detta leder till att man som pedagog måste kunna stödja barnen till att få det utrymme som de behöver för att kunna bygga vidare på deras språkkunskaper. I samband med det förstärks deras identitet och känslan av samhörighet. Det är något som kan påverka till exempel samhällets bild av barnet och familjen (Ladberg, 2003, s. 193). Skolverket (2018, s. 14) betonar att förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet samt kunskap om, och intresse för olika kulturer och förståelse för värdet av att leva i ett samhälle präglat av mångfald samt intresse för det lokala kulturlivet.

Olika samhällen har olika syner kring flerspråkighet, detta beror även på vilket språk som talas. En familj som talar både svenska och engelska har inte regelbundet problem som andra familjer kan stöta på. Det är på grund av att det engelska språket är mer värdefullt än andra. Detta leder till att familjen får välbetalda arbeten och en hög status i samhället. Om familjen däremot exempelvis talar somaliska, arabiska eller bosniska kan det leda till andra reaktioner. Detta är på grund av att många anser att det ställer till problem för barnen att ha flera språk. Än idag väljer barn att dölja för omvärlden vem de egentligen är då barn är känsliga för människors reaktioner på deras sätt att tala och därmed börjar de tidigt anpassa sig till vad andra uppskattar eller bara tar för givet. Omgivningens bild av barnet och familjen påverkar barnets självbild, vilket leder till att det förblir en del av barnets identitet (Ladberg, 2003, s. 193).

Utifrån det insamlade materialet uttrycker förskollärarna en ovisshet som berör deras skyldighet att arbeta med flerspråkighet i praktiken. Däremot ser de en stor potential som ämnet medför, som även ska vara gynnsam för barnens språkliga utveckling. Förskollärarna menar om intresse finns kan det även vara ett stimulerande sätt att synliggöra och lyfta gruppens olikheter på ett lustfyllt och stimulerande sätt. Däremot betonas även de påfrestningar som råder i förskolans värld. Aspekter som påverkar är tidsbrist, personalbrist, brister i kunskapen om andra språk och tradition, vårdnadshavares önskemål, personalens motivering och engagemang. Trots utmaningarna nämner förskollärarna att de använder sig av digitala verktyg som polyglutt, TAKK etcetera.

Förskollärarna uttrycker en osäkerhet vid tillämpning av de olika språken. Därav förblir agerandet grundat i en likhetsprincip som nämnts tidigare. Trots detta framgår det att förskollärarna omedvetet transspråkar med barn som talar engelska i syfte att stötta de i deras språkliga utveckling. Medan barn som inte talar engelska blir bemötta med ett förhållningssätt grundat i likhetsprincipen. Respondenterna är alla flerspråkiga. De kan kommunicera på ett annat språk i det vardagliga livet. Det är även något som styrker det argument som Fredriksson och Lindgren Eneflo (2019, s. 2) lyfter.

Fredriksson och Lindgren Eneflo (2019, s. 2) betonar också det som Ladberg nämner, att olika språk ges olika utrymme i förskoleverksamheten. Det begränsar barnens möjligheter till utveckling av språken. Man bör ha i åtanke att flerspråkiga barn inte är nybörjare i ett språk. Språket ska därmed inte ses som ett objekt men en process. Transspråkandet är en gedigen del av ett meningsskapande system där individen får möjlighet till att välja vilka språkliga kunskaper de vill tillämpa.

9.3.1 Aspekter att ta hänsyn till i relation till yrkesprofessionen

Samhället i Sverige förändras kontinuerligt och skolorna är inte längre homogena där alla barn samt pedagoger enbart talar det svenska språket. Lahdenperä (2010, s. 15) betonar hur skolan och hemmet, trots skillnader i de sociala klasserna och dess ekonomiska förhållanden, fortfarande hade samma värdegrund. Vilket gjorde att de kunde planera sina undervisningstillfällen utifrån en gemensam förståelse, liknande uppfattningar kring omvärlden samt efter det som ansågs vara "normalt" för både barnen och pedagogerna med samma kulturell bakgrund (Lahdenperä, 2010, s. 15).

Ladberg (2003, s. 193) hänvisar att flerspråkigheten är problematisk och svår för barn gällande språk som exempelvis turkiska eller somaliska. Vilket Lahdenperä (2010, s. 23) motsäger då forskning har visat att undervisning och inlärning av olika språk inte hindrar eller begränsar barns hjärna för tillägnande av olika språk. Barns tillgång till olika språk innebär även tillgång till att se världen på olika sätt samt att den har stor betydelse för utvecklandet av ett barns

identitet. Flerspråkigheten är en värdefull och användbar kompetens då vi lever i ett flerspråkigt samhälle där vi behöver skapa förutsättningar för kommunikation mellan medborgare (Khousravi, 2017, s. 17).

I resultatet är respondenterna överens gällande flerspråkighetens innebörd för barnen i förskolans verksamhet. Det viktigaste verktyget som vi har i samhället idag är språket då det öppnar upp flera möjligheter för varje individ i samhället. Vare sig det är verbal eller icke verbal kommunikation. Trots det finns det nackdelar som präglar flerspråkigheten i förskolans värld. Förskollärarna innehar redan ett stort ansvar i verksamheten. Det leder till att flerspråkigheten i förskolans verksamhet förblir en osäkerhet hos förskollärarna då det blir tidskrävande och ytterligare en svår uppgift att ta sig an. Det har resulterat i att förskollärarna samverkar med vårdnadshavare vad gäller traditioner och basala ord inom de olika modermålsspråken. Trots detta finns en oro hos förskollärarna hur samarbetsvilliga de ska vara gällande vårdnadshavarnas önskemål i relation med barns rättigheter och styrdokumentens riktlinjer.

Hela arbetslaget bär ett ansvar för att det ska utvecklas en tillitsfull relation mellan förskolan och hemmen (Skolverket, 2018, s. 12). Det finns därmed flera aspekter att ta hänsyn till för att kunna skapa förutsättningar för att barn ska kunna utvecklas mångsidigt och i meningsfulla sammanhang (Ylvén & Wilder, 2021, s. 271). Barn som kompetenta tillbringar stora delar av sin vardag i olika miljöer, framförallt i förskolan och hemmen. Det är därför som den kulturella kompetensen är avgörande för förskollärarna samt ansvarig personal.

Förhållningssättet är avgörande för bemötandet. Bemötandet påverkar relationen mellan förskolläraren och vårdnadshavarna. Tillitsfulla relationer är en förutsättning för att kunna upprätthålla en regelbundenhet. Vid ett utbyte av information som vårdnadshavarna får gällande deras barns trivsel och utveckling. Informationen ska även vara ett sätt att öka vårdnadshavarnas delaktighet i barnens utveckling men även underlätta för familjen som helhet att vara delaktig i verksamheten. Detta är även vad som blir utmaningen att finna diverse vägar för att skapa en tillitsfull relation som skall gynna vidare samarbete. Villkoren kan därmed vara olika, likaså möjligheter och utmaningar som det medför. Det är även vad Ylvén och Wilder (2021, s. 272) menar ställer krav på social och kulturell kompetens samt flexibiliteten angående bemötandet av de olika familjerna.

9.4 Avslutande reflektion

I och med denna studie har det blivit tydligt för oss att förskollärarna inte ser sin egen kompetens och förmåga gällande flerspråkigheten i förskolans verksamhet. Fast i det verkliga fallet är alla förskollärare som har varit delaktiga i studien flerspråkiga. Detta på grund av att de kommunicerar på andra språk utöver det svenska språket i vardagen. De deltagande har beskrivit att de bland annat använder sig av transspråkande som verktyg. I syfte till att stödja barn i deras språkliga utveckling. Trots kodväxlingen i språket som de verksamma använder sig av i det pedagogiska arbetet, ser de inte sig själva som flerspråkiga. Det är något som väcker frågor om de associationer som flerspråkigheten förknippas med.

Flerspråkigheten som ämne är bunden till olika aspekter som lärarlag, område, samhällelig förståelse och ledningspersonal. Studiens resultatredovisning visar på att förskollärarnas inställning är avgörande för utbildningen som ges. Därtill visar det på att ledningens inställning och förhållningssätt påverkar lärarnas praktiska arbete. Respondenternas svar tyder på att förskollärarnas arbete grundar sig i deras inställning och därtill ledningens styre. Det finns förskollärare som enbart gör vad som förväntas av dem då de är passiva. Medan andra

förskollärare är fast i annat som de handskas med. Samtidigt som andra har en bristande kompetens. Responsen har även visat att beroende av ledningens styrning, påverkas förskollärarnas möjlighet till arbete inom olika områden. Därför är det viktigt att betona ledningens betydelse för utbildningen. Flerspråkigheten uppfattas inte nödvändigtvis vara bunden till barngruppen.

9.5 Förslag på vidare forskning

På grund av tidsbristen som finns i enighet med studien, har den inte fått utvidga dess forskningsfrågor, vilket har lett till att den har fått hålla sig till dess strukturerade ramar. Därav utgjordes den till en mindre kvalitativ studie. Inom loppet av studiens gång har tankar och funderingar kring hur resultat hade förändrats ifall vi hade använt oss av andra metoder eller andra respondenter utöver förskollärarna i verksamheterna. Vilket resultat hade studien fått ifall vi hade haft möjligheten till att intervjua barnskötarna och förskolechefen samt fler förskolor från andra områden i Västra Götalands län. På grund av att detta är en kvalitativ studie med fem medverkande förskollärare som har åstadkommit grunden för resultatet, kan det heller inte abstrahera resultatet.

Förslag på vidare forskning skulle vara att synliggöra de associationer, normer, värden och eventuellt fördomar som berör flerspråkighet. Flerspråkighetens innebörd både inom förskola och skola men framförallt som samhälle kommer att förstärkas. Till exempel med den stora flyktingvågen från Ukraina behövs det ett kontinuerligt arbete med flerspråkighet. I samband med detta förbereder alla kommuner, förskolor och skolor för att kunna ta emot barn från Ukraina då dessa barn ska kunna bli en del av samhället. Detta är endast ett exempel av flera, då samhället idag förändras. Under arbetsgången har det kommit upp flera forskningsfrågor kring ämnet flerspråkighet. Om vi hade fått möjligheten till att undersöka forskningsfrågorna som har uppkommit, hade vi velat undersöka de för en ny studie och på en högre nivå.

9. Referenslista

Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). Akademiskt skrivande. I Ahrne, G., Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 237–251). Liber.

Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, G., Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.), Handbok i kvalitativa metoder. S. 17 – 31. Liber.

Bagga-Gupta, S & Carlsson, R. (2006) «Verktyg & lådor» - *En studie om språkfokuserade aktiviteter för minoritet på förskolearenor, 26*(3), 193 – 211. Hämtad 2022-04-12, från: https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.18261/ISSN1891-5949-2006-03-01

Barmark, M., & Djurfeldt, G. (2015). *Statistisk verktygslåda 0: att förstå och förändra världen med siffror*. (1. uppl.). Studentlitteratur.

Bjørndal, C.R.P. (2018). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. (2. uppl.). Liber.

Cenoz, J. (2013) Defining Multilingualism. *Annual review of applied linguistics. 33*(Mar), 3–18. Hämtad 2022-04-12, från: https://gu-se-primo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/15agpbr/TN_cdi_cambridge_journals_10_1017_S026719051300007X

Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn: makt, normer och delaktighet i förskolan.* Diss. Stockholms universitet, 2013. Stockholm

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. (1. uppl.). Natur & Kultur.

Fredriksson, M. & Lindgren Eneflo, E. (2019). «Man blir lite osäker på om man gör rätt» – En studie om pedagogers arbete med flerspråkighet i förskolan. *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning. 18(6)*,1–15. HYPER

Harju, A. & Åkerblom, A. (2020). Opening up new spaces for languaging practice in early childhood education for migrant children. *International journal of early years education. 28*(2), 151–161. Hämtad 2022-04-13, från: https://web-p-ebscohost-com.ezproxy.ub.gu.se/ehost/detail/detail?vid=1&sid=a76e94e8-716f-41a2-b813-b917b0ee1cde%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=144337902&db=ehh

Johansson, E. (2011). *Möten för lärande: pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. (2., rev. uppl.). Skolverket.

Khousravi, M. (2017). *Flerspråkighet: alla barn, alla språk, alla dagar!.* (1. uppl.). Natur & Kultur.

Kultti, A. (2014). *Flerspråkiga barns villkor i förskolan: lärande av och på ett andra språk.* (1. uppl.). Liber.

Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. (3. uppl.). Liber.

Lahdenperä, P. (2010). Mångfald som interkulturell utmaning. I Lahdenperä, P. & Lorentz, H. (Red.), *Möten i mångfaldens skola: interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar*. (1. uppl.). Studentlitteratur. s. 15–39

Lalander, P. (2015). Observationer och etnografi. I Ahrne, G., Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. uppl.). Liber. s. 93 – 112

Lunneblad, J. (2019). *Den mångkulturella förskolan: Motsägelser och möjligheter.* Studentlitteratur AB.

Norling, M. & Sandberg, G. (2017). Förskollärares och lärares perspektiv på flerspråkiga barns språk-, skriv- och läsutveckling. I Heikkilä, M & Lillvist, A. (Red.), *Flerspråkighet för lärande i förskola, förskole-klass och årskurs ett: Perspektiv från tre samproduktionsprojekt.* Mälardalens Högskola. s. 29 – 60.

Portera, A. (2014). Intercultural Competence in education, counselling and psychotherapy. *Intercultural Education. 25*(2),157 – 174. Hämtad 2022-04-26, från: https://www-tandfonline-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1080/14675986.2014.894176?needAccess=true

Sandell Ring, A. (2021). *Mångfaldens förskola: flerspråkighet, omsorg och undervisning*. (1. uppl.). Studentlitteratur.

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Skolverket. Hämtad 2022-04-12, från: https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf

Solhaug, T. & Kristensen Nørgaard, N. (2020). Gender and intercultural competence: analysis of intercultural competence among upper secondary school students in Denmark and Norway. *Educational Psychology: an international journal of experimental educational psychology. 40*(1),120–140. Hämtad 2022-04-14, från: https://www-tandfonline-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1080/01443410.2019.1646410?needAccess=true

Straszer, B. (2018). Transspråkande och interkulturalitet i en förskola med sverigefinsk profil. I Lahdenperä, P. (Red.), *Den interkulturella förskolan: mål och arbetssätt*. (1. uppl.). Liber. s. 95 – 112

Svensson, L. & Åkerblom, A. (2020). Fenomenografi om undervisning i förskolan. I Åkerblom, A. (Red.), *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. MTM. s. 89 – 105

Thurén, T. (2019). *Vetenskapsteori för nybörjare.* Liber AB.

Torpsten, A. (2018). Translanguaging in a Swedish Multilingual Classroom. *Multicultural perspectives. 20*(2), 104 – 110. Hämtad 2022-04-12, från: http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1209275/ATTACHMENT01.pdf

UNICEF Sverige. (2018). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter.* Hämtad 2022-04-15, från*:* https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen

Ylvén, R. & Wilder, J. (2021). Samverkan med barn och familjer. I Sandberg, A. (Red.), *Med sikte på förskolan: barn i behov av stöd*. (Tredje upplagan). Studentlitteratur. s. 271 – 294

Wedin, Å. (2011). Klassrumsinteraktion i de tidiga skolåren - Flerspråkiga elever i skolans språkliga vardag. *Nordic studies in education*. *31*(3), 210 – 225. Hämtad 2022-04-15, från: http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:564649/FULLTEXT02.pdf

Åberg-Bengtsson, L. & Pramling, N. (2020). Data att räkna med – om att använda siffermaterial i ett vetenskapligt uppsatsarbete. I Åkerblom, A. (Red.), *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. MTM. s. 185–203

12. Bilaga – Intervjufrågor

1. Hur länge du arbetat inom barnomsorgen? Samt på denna förskola?
2. Vad innebär begreppet flerspråkighet för dig?
3. Talar du några andra språk förutom svenska i verksamheten? I så fall vilka?
4. Vilka förutsättningar anser du krävs för att arbeta med flerspråkighet? Erbjuder verksamheten dessa?
5. Har begreppet flerspråkighet en vag betydelse i relation till verksamhet och styrdokument?
6. Vilka möjligheter och utmaningar upplever du finns, när det handlar om inkludering av flerspråkigheten i undervisningen?
7. Inkluderar du barnens modersmål i det pedagogiska arbetet för att främja deras språkutveckling?
8. Under planering av undervisning och utformning av verksamhet, faller flerspråkighet som en naturlig del av arbetssättet eller är det beroende av barngruppen?
9. Anser ni att flerspråkighet är något som inte blir relevant att integrera i verksamheten om behovet inte finns?
10. Har ni en gemensam handlingsplan som tar upp kulturell kompetens, vad gäller bemötandet av både barn och vårdnadshavare för en fungerande samverkan eller utgår ni ifrån ‘’sunt förnuft’’?
11. Anser du att flerspråkighet som ämne kommer bli mer relevant framöver med tanke på de omständigheter och de förändringar som sker i världen och vårt samhälle?
12. Har du något mer som du vill tillägga?

Bilaga – Informationsbrev

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
Självständigt arbete (examensarbete) för förskollärare

Till medverkande
Vi är tre studenter som utbildar oss till förskollärare vid Göteborgs universitet. Som en del av utbildningen genomför vi examensarbete i form av en studie.

Information om studien
Studiens syfte är att undersöka flerspråkighetens påverkan samt utmaningar inom förskolans verksamhet. Utöver ska vi undersöka förskollärares förhållningssätt och arbetssätt i samband med flerspråkigheten i verksamheten.

Förfrågan om deltagande
Efter att du tagit del av informationen så tillfrågas du om du godkänner att du deltar i studien. Medverka i studien innebär att du intervjuas enskilt i ca 30 min.

Konfidentialitet
Alla uppgifter om dig behandlas konfidentiellt. Detta innebär att de förskolor/ förskoleklasser, barn, eller pedagoger som finns med i undersökningen inte kommer nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskiljas i undersökningen. Vilken stadsdelundersökningen genomförs i skrivs inte heller fram i uppsatsen.

Hantering av data och personuppgifter
Efter avslutat examensarbete raderas all data och insamlade personuppgifter.

Frivillighet
Deltagande i studien är frivilligt och bygger på att den medverkande ger sitt skriftliga samtycke. Alla deltagare har också rätt att avbryta sin medverkan i studien när som de önskar utan att ange särskilda skäl för det. För att avbryta sin medverkan kontaktas studenterna, se kontaktuppgifter nedan. Väljer du att inte delta i studien, eller att avbryta medverkan, så kommer detta inte få några konsekvenser och inte påverka eller inkräkta på din sedvanliga tillvaro på förskolan.

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående mailadresser:

Med vänliga hälsningar
Adna Kudra – Guskudad@student.gu.se
Defina Jusufi – Gusjusude@student.gu.se
Joanna Rezk – Gusrezjo@student.gu.se

Kursansvarig: Andreas Jacobsson - *andreas.jacobsson@gu.se*